

Πόλεμοι για το Νερό στα Βαλκάνια

Στέφανος Μπατσής

Από τα φαραωνικά σχέδια εκτροπής του διεθνικού ποταμού Αώου (Vjose στα αλβανικά) και την ιδιωτικοποίηση των δημοσίων δικτύων ύδρευσης στις μεγαλύτερες ελληνικές πόλεις (στη Θεσσαλονίκη της ΕΥΑΘ και προσεχώς στην Αθήνα της ΕΥΔΑΠ) μέχρι τους αυθαίρετους σχεδιασμούς των λόμπι της ενέργειας και των κυβερνήσεων για συστηματική φραγματοποίηση ποταμών σε Τουρκία, Αλβανία και Μακεδονία, γίνεται όλο και πιο φανερό ότι ο πόλεμος για το νερό έχει μεταφερθεί στα Βαλκάνια.

Συνοπτικά, οι ενεργειακοί κι επενδυτικοί αυτοί σχεδιασμοί περιλαμβάνουν την κατασκευή σχεδόν εξακοσίων φραγμάτων με υδροηλεκτρικούς σταθμούς κατά μήκος των ποταμών των Βαλκανίων (το μεγαλύτερο μέρος των οποίων βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση φιλοξενώντας αξιοσημείωτους υγροβιότοπους), χρηματοδοτούμενων από διεθνείς οργανισμούς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανάπτυξης κι Ανασυγκρότησης, και εκατοντάδων ακόμη στην Τουρκία – με αρκετά από αυτά να έχουν ήδη προκαλέσει ανυπολόγιστη υποβάθμιση του περιβάλλοντος αλλά και των τοπικών κοινωνιών και πολιτισμών. Πρόσφατα παραδείγματα, τα σχέδια για μεγάλα φράγματα στο ποτάμιο σύστημα του Αώου στην ελληνική επικράτεια (ένα μέσα στη χαράδρα του Αώου και δύο στον ποταμό Σαραντάπορο), η εν εξελίξει φραγματοποίηση των ποταμών Αώου, Δρίνου (Drin) και Δεβόλη (Devoll) στην Αλβανία καθώς και η κατασκευή φραγμάτων και υδροηλεκτρικών σταθμών μέσα στην καρδιά του Εθνικού Πάρκου του Μάβροβο στη Μακεδονία.

Παράλληλα, το νερό ως φυσικό, κοινό αγαθό απειλείται και υποβαθμίζεται με την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων δικτύων ύδρευσης και άρδευσης, τα οποία περνούν στα χέρια των πολυεθνικών του εμπορίου νερού, με συνέπεια την ελλιπή

συντήρηση των υποδομών και την υπέρογκη αύξηση των τιμών (όπως έχει αποδείξει το παράδειγμα της δυτικής Ευρώπης, η οποία επιστρέφει σταδιακά στην κρατική ή δημοτική διαχείριση). Ήδη έχει προχωρήσει ο διαγωνισμός πώλησης της ΕΥΑΘ στη Θεσσαλονίκη, ενώ μεθοδεύεται επικοινωνιακά και αυτή της ΕΥΔΑΠ στην Αθήνα. Ακόμη, στις περιοχές των Βαλκανίων, τις πλέον πλούσιες σε υδάτινο δυναμικό, παραχωρείται με χαρακτηριστικές συμβάσεις το δικαίωμα άντλησης νερού σε μεγάλες εταιρείες εμφιάλωσης, με την κοινωνική ανταποδοτικότητα να είναι από ελάχιστη έως μηδαμινή. Τέλος, είναι πολλές οι περιπτώσεις όπου αρχέγονες πηγές καταστρέφονται εξαιτίας των φαραωνικών αναπτυξιακών σχεδιασμών (π.χ. η εξόρυξη χρυσού στη Χαλκιδική απειλεί το μεγαλύτερο απόθεμα πόσιμου νερού της περιοχής) ή υποβαθμίζεται σταθερά η σημασία τους για τις τοπικές κοινωνίες, για να μεθοδευτεί μ' αυτόν τον τρόπο η ιδιωτικοποίηση των δικτύων (π.χ. η χλωρίωση των πηγών του Πηλίου από τη ΔΕΥΑΜΒ).

Αξίζει να σημειωθεί εδώ πως η επίθεση αυτή στους υδάτινους πόρους και τα υδάτινα συστήματα των Βαλκανίων μπορεί να παίρνει διάφορες μορφές (εκτροπές, φραγματοποίηση, ιδιωτικοποιήσεις, εμπόριο νερού κτλ.), ωστόσο διαπνέεται από μια κοινή αντίληψη. Διατυπώνεται ως αναπτυξιακός μονόδρομος με πρόφαση είτε την ενεργειακή αυτάρκεια μεγάλων περιοχών (χαρακτηριστικό το παράδειγμα της Αλβανίας) είτε τον «εξορθολογισμό» της διαχείρισης των υδάτινων πόρων (δίκτυα ύδρευσης και άρδευσης). Μεθοδεύεται υπό το βάρος της οικονομικής κρίσης και του εκσυγχρονισμού και η ουσία της είναι βαθιά αντικοινωνική, καθώς αποστερεί από το νερό το χαρακτήρα του κοινού, φυσικού αγαθού και το αποσυνδέει από τα κοινωνικά, ιστορικά και πολιτισμικά του συμφραζόμενα. Πρόκειται για την επίθεση της μεγάλης κλίμακας του κράτους και των αγορών στη μικροκλίμακα των τοπικών κοινωνιών, των οποίων η πολιτισμική ιδιαιτερότητα και η ιστορική ταυτότητα είναι συχνά άρρηκτα συνδεδεμένη με τα υδάτινα οικοσυστήματα –κάτι που απηχείται όχι μόνο στις παραδόσεις και τους θρύλους των εκάστοτε περιοχών αλλά και στους ξεχωριστούς και μοναδικούς

τρόπους με τους οποίους οι κοινωνίες διαχειρίζονταν τους υδάτινους πόρους.

Για να κατανοήσουμε τι σημαίνουν όλα αυτά για τη ζωή μας, αρκεί να σκεφτούμε τι σημαίνει να υπόκεινται στο αγοραίο κέρδος βασικά φυσικά, κοινωνικά αγαθά όπως το νερό, η ενέργεια ή η αποκομιδή σκουπιδιών. Η διεθνής εμπειρία μας προσφέρει χρήσιμα παραδείγματα. Από τη Βολιβία όπου η ιδιωτικοποίηση του νερού προκάλεσε υπέρογκες αυξήσεις στα φτωχά στρώματα και εξεγέρσεις (η περίπτωση της Κοτσάμπάμπα), στην Νάπολη όπου έχουμε δει να διεξάγεται κι ο περιβόητος πόλεμος των σκουπιδιών αφού η αποκομιδή τους είναι δουλειά της Καμόρα, ή την Αλβανία όπου η ιδιωτική εταιρεία ενέργειας αφήνει πολλές φορές μέχρι και πέντε ώρες τη μέρα τους πολίτες της Αλβανίας χωρίς ρεύμα καθώς είναι πιο προσοδοφόρο να πουλάει το ρεύμα στην Ιταλία και την Ελλάδα.

Η αντίληψή μας γύρω από το ζήτημα της διαχείρισης του νερού και η οργάνωση των αντιστάσεων ενάντια στην ιδιωτικοποίησή του διαπερνώνται από την πεποίθησή πως το νερό αποτελεί κοινό αγαθό. Στον αντίποδα, Κράτος και Αγορά αντιμετωπίζουν το νερό ως αγαθό προς πώληση, ως εμπόρευμα. Βλέπουν πίσω από τον έλεγχο του νερού τον έλεγχο της κοινωνίας, την πατεντοποίηση και τον έλεγχο της ζωής μας. Ωστόσο, η ιστορικά βιωμένη κοινωνική εμπειρία έχει αποδείξει ότι ο αέρας, το νερό, ο ήλιος είναι κοινά φυσικά αγαθά τα οποία ανήκουν σε όλους και για αυτό δεν μπορούν να γίνουν αντικείμενο αποκλειστικής ιδιοποίησης από κανέναν.

Ενάντια στο ψευδεπίγραφο δίλημμα κρατικής ή ιδιωτικής διαχείρισης των δημοσίων αγαθών, του νερού εν προκειμένω, απαντούμε πως το θέμα της διαχείρισης του νερού είναι βαθιά κοινωνικό-πολιτικό. Δεν μπορεί να υπόκειται ούτε στους αυθαίρετους κρατικούς σχεδιασμούς, που δεν απηχούν τις απόψεις, τη βούληση των πολιτών και των τοπικών κοινωνιών, ούτε στην παγκόσμιας εμβέλειας απόπειρα των κερδοσκοπικών λόμπι (νερού-ενέργειας) να πατεντάρουν τη φύση και τη ζωή, για να μας την πουλήσουν αργότερα. Προτάσσουμε, λοιπόν, μια ριζική

αντιστροφή προοπτικής για να ανήκουμε εμείς στη φύση, κι όχι αυτή σε μας. Στη fast track λεηλασία των δημόσιων φυσικών πόρων μπορούμε να απαντήσουμε με κοινωνικό έλεγχο και αμεσοδημοκρατική διαχείριση. Κανείς δεν είναι πιο αρμόδιος για τη διαχείριση και τον έλεγχο των δημοσίων αγαθών απ' την κοινωνία και τις τοπικές κοινότητες.

Στην επιθετική εξάπλωση των επιχειρήσεων στα νερά των Βαλκανίων και της Τουρκίας, η απάντηση των κοινωνιών χρειάζεται να είναι αποφασιστική και συντονισμένη. Χρειάζεται η δικτύωση των τοπικών αγώνων, για να μπορέσουμε να βάλουμε φραγμό στα σχέδια των εταιρικών λόμπι, για τη διάσωση των νερών. Απαιτείται, τέλος, η κατανόηση των κοινών ποιοτικών χαρακτηριστικών αυτής της επέλασης, ώστε η απεύθυνση των κινημάτων και των κινήσεων να γίνεται πλέον σε βαλκανικό -αν όχι σε παγκόσμιο- επίπεδο.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15

Συνέντευξη Ρουσσόπουλος - Κατσιαφίκας: Οικοδομώντας μια Νέα Προοπτική από τα Κάτω (Μέρος 2ο)

Συνέντευξη Δημήτρη Ρουσσόπουλου / Γιώργου Κατσιαφίκα (Μέρος 2ο)

Μέρος 1ο [εδώ](#)

Συνέντευξη: Μικρόπολις

Μετάφραση/Απομαγνητοφώνηση: Μαριέττα Σιμεγιάτου

Συμφωνείτε υποθέτω με τους Καταστασιακούς που μιλούν για

οικοδόμηση χώρων και πώς αυτοί οι χώροι βήμα-βήμα συνενώνονται σε δίκτυα. Στο τελευταίο Φεστιβάλ Άμεσης Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη, διατυπώθηκαν πολλές ιδέες σχετικά. Θα μπορούσε να αποτελέσει ένα τέτοιο δίκτυο άμεση πρόκληση για το σύστημα;

Κατσιαφίκας: Κατά την άποψή μου, η δράση από τα κάτω προς τα πάνω περιορίζεται από το γεγονός ότι η ισχύς από τα επάνω μακροπρόθεσμα θα μετατρέψει αυτούς τους θεσμούς που δημιουργήθηκαν από τα κάτω σε εξουσίες που δεν θέλουν να γίνουν. Το είδαμε αυτό σε κάθε επανάσταση, από τη Γαλλική ως την Αμερικανική, στο Βιετνάμ, τη Ρωσική όλες ανατράπηκαν από το παγκόσμιο σύστημα. Πιστεύω λοιπόν ότι η οικοδόμηση ενός χώρου όπως έκαναν οι Κινέζοι στην επαρχία Γιουνάν που θα ανατρέψει το σύστημα απλά και μόνο με την έκτασή του δεν απαντά στο ζήτημα της εξουσίας. Πρέπει να καταστραφεί η εξουσία του έθνους-κράτους.

Υπάρχουν στιγμές –δεν πιστεύω ότι οι ίδιοι δημιουργούμε αυτές τις στιγμές– που οι άνθρωποι δεν έχουν άλλη επιλογή, όπως το 1871, όταν δημιουργήθηκε η Παρισινή Κομμούνα. Οι άνθρωποι στο Κουν-ντου στη Νότιο Κορέα το 1980 δεν είχαν άλλη επιλογή όταν δημιούργησαν τη δική τους «παρισινή» κομούνα του 20^{ου} αιώνα. Ξεσηκώθηκαν ενάντια στους στρατιωτικούς, τους νίκησαν με επικεφαλής του εργάτες στις μεταφορές της πόλης και έλεγχαν την πόλη για πέντε ημέρες με άμεση δημοκρατία, στις οποίες διαδικασίες συμμετείχαν χιλιάδες κόσμοι και λήφθηκαν πολύτιμες αποφάσεις, με σεβασμό στις διαφορές. Όλη η πόλη ενώθηκε σε μια απόλυτη, όμορφη κοινότητα. Αυτά είναι παραδείγματα του τι μπορούν να κάνουν οι άνθρωποι. Το ζήτημα είναι να ανοιχθεί αυτή η δυνατότητα να δρουν ελεύθερα οι άνθρωποι, αυτό όμως προϋποθέτει να καταστραφούν παράλληλα οι δυνάμεις. Και ο Δημήτρης [Ρουσσόπουλος] έχει δίκιο, στο ισχύον πλαίσιο εξουσίας, μπορούμε να δημιουργήσουμε θεσμούς που διευκολύνουν την ελευθερία, αλλά διαφωνούμε ως προς το εάν αυτό αρκεί. Πιστεύω όπως είπα ότι μακροπρόθεσμα το σύστημα θα ανατρέψει ό,τι οικοδομείται από τα κάτω.

Ρουσσόπουλος: Εδώ πρέπει να σημειώσω κάτι που αποτελεί κριτική σε αυτό που υποστηρίζει ο George [Κατσιαφίκας]. Δηλαδή ότι υπάρχουν πολύ σημαντικοί μαρξιστές θεωρητικοί που διαφωνούν πραγματικά με την ανάλυσή του. Πιστεύουν –μαρξιστές θεωρητικοί της πολιτικής οικονομίας- ότι το έθνος-κράτος αποτελεί άμυνα κατά της παγκοσμιοποίησης και των πολυεθνικών και ότι αποτελεί τη μόνη γραμμή άμυνά μας. Και επομένως, η εκλογή κομμάτων, αριστερών κομμάτων, όπως το κυβερνών κόμμα της Βενεζουέλας σήμερα, είναι μια ασπίδα απέναντι στον παγκόσμιο καπιταλισμό. Πώς αντιμετωπίζει κανείς ένα τέτοιο επιχείρημα; Η δική μου απάντηση είναι ότι εντός του έθνους, χτίζεις μια νέα υποδομή κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων που θα αντικαταστήσει την εθνική δομή δυνάμεων, αλλά θα γνωρίζει ταυτόχρονα ότι ο παγκόσμιος καπιταλισμός θα πρέπει να ηττηθεί. Κι αυτό μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους.

Για παράδειγμα, δείτε τι συνέβη στη Νότια Αφρική. Το διεθνές και το εγχώριο κίνημα στη Νότια Αφρική νίκησε την κυβέρνηση του απαρχάιντ. Αυτό είναι γεγονός. Ωστόσο, όταν ανέλαβε την εξουσία, παγιδεύτηκε σε τόσες αντιφάσεις που σήμερα η Νότια Αφρική έχει γενικά πολύ σοβαρά προβλήματα, φτώχεια, μεγάλο αριθμό αστέγων, με όλους τους συμβιβασμούς του καπιταλιστικού συστήματος. Ακόμα και με τον Μαντέλα. Γιατί γίνεται αυτό; Γιατί ακόμα και οραματιστές όπως ο Μαντέλα δεν είχαν προετοιμάσει αρκετά την εναλλακτική από τη βάση. Ανέλαβαν λοιπόν εξουσία και μετά κοίταξαν πώς θα επιβιώσουν. Τότε όμως είναι αργά.

Το 1936 τον Ιούλιο, όταν οι φασίστες κατέλαβαν τη Μαδρίτη, οι αναρχικοί κατέλαβαν την Ανδαλουσία, την Καταλονία, ήξεραν τι να κάνουν. Κολεκτιβοποίησαν τη βιομηχανία και τη γεωργία, ήταν ενωμένοι εντός της CNT και έθεσαν την οικονομία στα χέρια των εργατών. Η κριτική μου ως προς την εμπειρία αυτή είναι ότι δεν προχώρησαν αρκετά μακριά, αρκετά γρήγορα. Αλλά ενεπλάκησαν σε εμφύλιο πόλεμο και φυσικά έπρεπε να αντιμετωπίσουν τους σταλινιστές που δεν ήθελαν να βάλουν όπλα στα χέρια του λαού. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι το πεδίο είχε προετοιμαστεί πολύ

προσεκτικά, προκαταβολικά. Κι εμείς πρέπει να ξέρουμε τι να κάνουμε όταν έρθει η στιγμή. Παρά τις μεγάλες συζητήσεις στα κινήματα occury κ.λπ., τι έγινε μετά; η απάντηση που δίνω είναι ότι το πρώτο βήμα είναι να καταλάβεις την πόλη σου και τους θεσμούς της. Μετά υπάρχουν τα στάδια της συνένωσης των πόλεων σε ομοσπονδίες και η δημιουργία των υποδομών που θα ανατρέψουν τις 400 πολυεθνικές που ελέγχουν σήμερα την παγκόσμια οικονομία.

Κατσιαφίκας: Χαίρομαι που ο Δημήτρης έθιξε το θέμα της Βενεζουέλας, γιατί ο Τσάβες και οι δικοί του ήξεραν πολύ καλά τι έκαναν. Πλήρωσαν το χρέος πολλών γειτονικών χωρών, της Νικαράγουας, της Κούβας, προσπάθησαν να καταργήσουν την Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ στην περιοχή δημιουργώντας μια εναλλακτική δομή. Γιατί όμως απέτυχαν; Γιατί δεν ήξεραν τι ήθελαν; Δεν νομίζω... απέτυχαν λόγω των μηχανισμών του έθνους-κράτους, της Ουάσινγκτον και του ιμπεριαλισμού των ΗΠΑ. Είναι καλό παράδειγμα για να καταφανούν τα όρια της οποιασδήποτε προσπάθειας να γίνει ουσιαστική αλλαγή χωρίς να υφίσταται παγκόσμιο κίνημα αμφισβήτησης του συστήματος. Θα έλεγα κύριο καθήκον της επαναστατικής θεωρίας σήμερα είναι να κάνει τον κόσμο να συνειδητοποιήσει τον παγκόσμιο χαρακτήρα του κινήματος και να χτίσει τη συνειδητοποίηση ότι οι εθνικές ιστορίες μόνο μας διασπούν και κατακερματίζουν το παγκόσμιο κίνημα.

Πρέπει να αναπτύξουμε μια συνολική αίσθηση των δυνατοτήτων που ανοίγονται για αλλαγή. Όσο οι άνθρωποι παγιδεύονται στις πόλεις, χωρίς αυτή την παγκόσμια συνειδητότητα, πιστεύω ότι τελικά είναι καταδικασμένοι. Δεν είναι «ή το ένα, ή το άλλο», αλλά πιστεύω ότι αυτή η συζήτηση είναι γόνιμη, γιατί αναδεικνύει το γεγονός ότι τα επαναστατικά κινήματα πρέπει να στέκουν σταθερά στα πόδια τους. Με το ένα να οικοδομούν αντιθεσμούς και με το άλλο να καταστρέφουν τον εχθρό, που υπάρχει. Κάποιοι θα πουν, ακόμα και οι Ροκφέλερ δεν είναι ο εχθρός, οι βαθύπλουτοι. Κι όμως, οι βαθύπλουτοι έχουν ταξική συνείδηση. Ο ιμπεριαλισμός των ΗΠΑ γνωρίζει ότι η Βενεζουέλα

αποτελεί απειλή και κάνει ό,τι είναι δυνατό για να καταστρέψει αυτή την επανάσταση. Ας δούμε τη Νότια Αφρική: πώς νίκησε το απαρτχάιντ; Το παγκόσμιο κίνημα κατά του απαρτχάιντ, το μποϊκοτάζ έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο, όπως και ο Κουβανικός στρατός με τις νίκες του κατά του στρατού των λευκών στη Ροδεσία και τη Νότια Αφρική. Η παγκόσμια αλληλεγγύη ήταν καίριας σημασίας για την ανάδειξη στην εξουσία του ANC [African National Congress]. Γιατί ο Νέλσον Μαντέλα διάλεξε τον νεοφιλελευθερισμό ως τον οικονομικό κινητήριο μοχλό του; Και πάλι, εδώ διαφαίνονται τα όρια. Ήξερε καλά τι ήθελε, ήταν επαναστατικός κομμουνιστής, ήθελε εκσοσιαλισμένη βιομηχανία. Γιατί λοιπόν στράφηκε στον νεοφιλελευθερισμό; Η απάντηση κι εδώ είναι λόγω της δύναμης του παγκοσμίου κεφαλαίου.

Ρουσσόπουλος: Πήγε στο Νταβός και μετά τη συνάντηση, άλλαξε γνώμη... Τι έγινε στο Νταβός; Πλύση εγκεφάλου!

Είπατε χθες ότι 66 πόλεις σύμφωνα με τον ΟΗΕ και οικονομολόγους κινούν την παγκόσμια οικονομία. Η τάση είναι συνεχώς περισσότερες πόλεις να γιγαντώνονται, να γίνονται μεγαλουπόλεις φυλακίζοντας εκεί τους πληθυσμούς. Γιατί μια μορφή αντίστασης ή αναίρεσης αυτής της τάσης, που είναι καθαρά επιλογή των ελίτ, να μην είναι η επανάκτηση της υπαίθρου, με τους όρους του κινήματος: δηλαδή να βγούμε από τις πόλεις όπου είμαστε απόλυτα ελεγχόμενοι και να καταλάβουμε εδάφη τα οποία θα μας δώσουν την δυνατότητα να στήσουμε την οικονομία σε τοπικές δομές και ταυτόχρονα να οικοδομήσουμε ανεξαρτησία σε πόρους, ενέργεια, να βάλουμε την άμεση δημοκρατία εντελώς αποκεντρωμένα, πρόσωπο με πρόσωπο όσοι αποφασίζουν με όσους αναλαμβάνουν να φέρουν σε πέρας τις αποφάσεις και μετά να αρχίσουμε να δημιουργούμε τις δομές επικοινωνίας μεταξύ αυτών των πόλεων. Να αντιστρέψουμε την κλίμακα δηλαδή και να απομακρυνθούμε από τις τερατουπόλεις που ούτως ή άλλως δεν θα είναι χρήσιμες πια.

Ρουσσόπουλος: Δεν διαφωνώ καθόλου. Πρέπει όμως να ξεκινήσεις από συγκεκριμένο τόπο. Κι εγώ χθες είπα από πού πρέπει να ξεκινήσουμε με σοβαρό τρόπο, με στρατηγική ιδέα, για να βγούμε

από αυτό εδώ το κτίριο και πού να πάμε. Μπορούμε να βγούμε από την πόλη και να κάνουμε αυτό που προτείνεις. Δεν έχω καμία αντίρρηση, αλλά πρέπει να σταματήσουμε τις κουβέντες και να κάνουμε κάτι. Στην Αμερική, έχουμε σαφή εικόνα πώς θα προχωρήσουμε. Το πρόβλημα εδώ στην Ελλάδα είναι ότι οι ριζοσπάστες, οι αναρχικοί δεν ξέρουν τι θα κάνουν αύριο. Αυτό το πρόβλημα διαπιστώνω όταν σας ξανασυναντώ με μεγάλη αγάπη και τιμή.

Χθες, μας δώσατε κάποιους κανόνες σε διάφορες τομείς της ζωής πώς μπορεί να οργανωθεί η οικονομία σε επίπεδο δήμου. Βλέπω ότι έχετε υιοθετήσει αρκετούς κανόνες που προνοούν για την ελεύθερη πρόσβαση στο νερό, αλλά και για την στέγαση για όλους, πώς όμως οργανώνεται η εργασία για όλους; Υπάρχει σχέδιο σε επίπεδο δήμου και πώς θα μπορούσε να δομηθεί; Σχετική εμπειρία είχαμε στο παρελθόν στο Φεστιβάλ Άμεσης Δημοκρατίας όπως μας την περιέγραψε ο δήμαρχος του χωριού Μαριναλέδα, για τους συνεταιρισμούς, τα ανύπαρκτα ποσοστά ανεργίας, την ισότιμη εργασία κ.λπ. Υπάρχει αντίστοιχο σχέδιο σε επίπεδο οικονομίας και δήμου και πώς θεωρείτε ότι θα μπορούσε να εφαρμοστεί;

Ρουσσόπουλος: Όταν ο Αλιέντε κατέλαβε την εξουσία στη Χιλή, το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να προσπαθήσει να πείσει τα εργατικά συνδικάτα και τους εργάτες ότι έπρεπε να εκσυγχρονιστούν. Και αυτό σήμαινε ότι έπρεπε να μάθουν να δουλεύουν από τις 9 έως τις 5. Οι Χιλιανοί αποδέχτηκαν αυτή τη λογική. Για να είμαστε πιο ανταγωνιστικοί στην παγκόσμια αγορά, θα πρέπει να συμβαδίζουμε με το υπόλοιπο σύστημα. Όταν ο Ανδρέας Παπανδρέου έγινε ο πρώτος σοσιαλιστής πρωθυπουργός στην Ελλάδα είπε κι εκείνος ότι πρέπει να δουλεύουμε 9 με 5 και να ξεχάσουμε τον ύπνο το μεσημέρι. Πρέπει να είμαστε μέρος του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος παραγωγής.

Κι εγώ σας λέω: σήμερα είναι Πρωτομαγιά. Τα αιτήματα τότε ήταν μείωση των ωρών εργασίας. Και σήμερα, 150 χρόνια αργότερα, ακόμα δουλεύουμε οκτώ ώρες την ημέρα. Είναι ηλίθιο. Εγώ προτείνω και απαιτώ σε οποιαδήποτε ζώνη ελευθερίας, το πρώτο

πράγμα που πρέπει να γίνει είναι η μείωση των εργασιακών ωρών. Επιπλέον, να γίνει διάκριση μεταξύ εργασίας και αγγαρείας, είναι δυο διαφορετικές πραγματικότητες. Πρέπει να δημιουργήσουμε τις συνθήκες ώστε οι άνθρωποι να εργαζόμαστε λιγότερο για να έχουμε περισσότερη δημόσια ζωή. Για να γίνουμε πολίτες και ενεργοί συμμετέχοντες στη δημόσια σφαίρα. Αυτή είναι μια επαναστατική ιδέα που οποιαδήποτε νέα διοίκηση αστικού χώρου και οποιοσδήποτε χώρος θα πρέπει να κάνει. Θα πρέπει να επανακαθορίσουμε την εργασία. Οι Έλληνες βρίσκονται ήδη ένα βήμα μπροστά. Γιατί οι Έλληνες, αντίθετα με τους Ισπανούς, είπαν όχι στο ωράριο, εμείς θα ξεκουραζόμαστε το μεσημέρι και θα κάνουμε αυτό που κάναμε για χρόνια. Η πολιτική κουλτούρα των Ελλήνων είναι ήδη ένα βήμα μπροστά. Έτσι, εάν η Θεσσαλονίκη εκλέξει μια πραγματικά δημοκρατική δημοτική αρχή, το πρώτο πράγμα που θα πρέπει να κάνει είναι να επαναπροσδιορίσει την ημέρα εργασίας και να δώσει σε όλους τη δυνατότητα να συμμετέχουν πλήρως στην κοινότητα και στις δημόσιες υποθέσεις. Κάνοντας αυτό, δημιουργείται ένα δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα, μια παιδεία και μια συνείδηση σχετικά με το τι είναι ο δημόσιος χώρος. Αυτό θα είναι η αρχή.

Τα τελευταία χρόνια, η Χαλκιδική έχει γίνει σκηνικό κοινωνικών εντάσεων ενάντια στην επιχειρούμενη εξόρυξη χρυσού από Καναδική εταιρεία μέσα σε εθνικό δάσος, με την αντίσταση να αναπτύσσεται πλέον σε ολόκληρη τη χώρα. Μέσα σε ένα τόσο εκτεταμένο αγώνα, ποια πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι η στρατηγική του οικολογικού κινήματος για να αλλάξει τον κόσμο;

Ρουσόπουλος: Όταν ήμουν πέρυσι στην Τυνησία, στο παγκόσμιο κοινωνικό φόρουμ, όπου βρέθηκαν 58.000 άνθρωποι από 110 χώρες και 4.000 κοινωνικά κινήματα, μια από τις μεγαλύτερες συναντήσεις ήταν σχετικά με τις εξορύξεις σε ολόκληρο τον κόσμο. Ήταν άνθρωποι από την Αφρική, όπου δραστηριοποιούνται πολύ οι Κινέζοι και αποστέλλουν το προϊόν της εξόρυξης στη συνέχεια στην Κίνα, από τη Λατινική Αμερική, τη Βόρεια Αμερική κ.λπ. Ήταν και λίγοι Έλληνες, μεταξύ των οποίων και ο Τέο ο οποίος έθεσε μια καλή ερώτηση για τη Χαλκιδική. Μόλις τον

άκουσα να μιλάει, τον πλησίασα και τον σύστησα σε ορισμένους αντιπροσώπους που ήταν από τον Καναδά, από τις συνδικαλιστικές ενώσεις Καναδικών εταιρειών εξόρυξης.

Για να μην πολυλογώ, αναπτύξαμε μια στρατηγική να προσκληθούν τρεις άνθρωποι από τη Χαλκιδική –ένας ο δήμαρχος της πόλης, ένα γιατρός και ένας πολιτικός μηχανικός– να έρθουν να κάνουν εθνική περιοδεία στον Καναδά. Είχαν βοήθεια από μια βουλευτή των σοσιαλδημοκρατών, τη Niki Ashton, ελληνικής καταγωγής και καταφέραμε και ευαισθητοποιήσαμε σχετικά με τις δραστηριότητες της Eldorado με έδρα το Βανκούβερ, στη Χαλκιδική. Αυτό ήταν σημαντικό. Τα mainstream media, τηλεόραση, ραδιόφωνο ήταν εκεί. Ήταν σοκ για τους Καναδούς να ακούν ότι μια Καναδική εταιρεία –παρεμπιπτόντως, η εταιρεία δεν είναι καναδική, τα πραγματικά κεντρικά γραφεία της βρίσκονται στο Κολοράντο– έκανε αυτά τα πράγματα σε ένα τόσο όμορφο μέρος όπως η Χαλκιδική.

Αυτό είναι η διεθνής αλληλεγγύη. Υπάρχουν πολλά πράγματα που μπορεί να κάνει κανείς σε συνεργασία με άλλους. Το ίδρυμα Lelio Basso στη Ρώμη χρηματοδοτεί ένα διεθνές δικαστήριο στο Μοντρεάλ, φέτος, όπου θα δικαστούν οι μεταλύτερες εταιρείες εξόρυξης του κόσμου. Θα είναι σαν τις δίκες του Bertrand Russell Peace Foundation. Και κάτι που είναι πολύ σημαντικό και ίσως δεν το γνωρίζετε: η μικρή χώρα του Ελ Σαλβαδόρ είπε σε μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες εξόρυξης χρυσού στον κόσμο «μαζέψτε τα και φύγετε» λόγω των οικολογικών επιπτώσεων. Μπορεί να γίνει, με τη στήριξη της διεθνούς αλληλεγγύης. Αυτό πρέπει να κάνουν και οι άνθρωποι στη Χαλκιδική, να κρατήσουν τις επαφές τους με έξω, να ταξιδεύουν και να μιλούν για την καταστροφή που συντελείται. Σημαντικές είναι οι επαφές με τα συνδικάτα εταιρειών εξόρυξης και να πουν στους εργάτες ότι υπάρχει εναλλακτική.

Μετά την πτώση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και όλου του ανατολικού μπλοκ έχουμε μια κατάσταση μονοκρατορίας θα λέγαμε του καπιταλισμού. Με την παγκόσμια κρίση κάποιοι υποστηρίζουν ότι ήρθε η ώρα για την κατάρρευση και του καπιταλισμού.

Ωστόσο, σε αυτό το κλίμα βλέπουμε την ανάδυση εθνικιστικών φαινομένων της ακροδεξιάς που καλύπτει κενά που αφήνει η παγκόσμια Αριστερά, οι οικολόγοι, οι ριζοσπαστικοί, οι αναρχικοί, οι οποίοι μάλιστα -οι νεοφασίστες- δημιουργούν δομές «κοινωνικής αλληλεγγύης». Ποιο είναι το ανάχωμα απέναντι σε αυτό το φαινόμενο;

Ρουσσόπουλος: Στις ΗΠΑ, κι ας με διαψεύσει ο George, η άκρα Δεξιά είναι πιο έξυπνη από την άκρα Αριστερά γιατί η Δεξιά παρεμβαίνει στις κοινότητες και κυριαρχεί στις ενώσεις καθηγητών-γονέων σε όλες τις πόλεις των ΗΠΑ. Βήμα πρώτο. Βήμα δεύτερο, εκλέγουν ανθρώπους τους σε δημοτικά συμβούλια. Δημιουργούν ραδιοφωνικούς σταθμούς, εφημερίδες. Το Tea Party δεν δημιουργήθηκε εκ του μηδενός. Προέκυψε από τις λαϊκές βάσεις. Ελέγχουν ορισμένους τοπικούς θεσμούς. Εδώ στην Ελλάδα η Χρυσή Αυγή εξέλεξε το πρώτο μέλος της στο Δημαρχείο. Έβαλαν το ένα πόδι μέσα. Οι αναρχικοί δεν εμπλέκονται στις εκλογές. Μπήκαν λοιπόν μέσα και από εκεί προχώρησαν. Τι βγαίνει από αυτό;

Κατσιαφίκας: Δυστυχώς εδώ θα διαφωνήσω με τον Δημήτρη. Το Tea Party δημιουργήθηκε από τους αδελφούς Koch και ορισμένα ζάπλουτα άτομα. Το έχω δει να γίνεται. Από πού βρίσκουν τα λεφτά για τους ραδιοσταθμούς και τις εφημερίδες; Από δισεκατομμυριούχους που έχουν συμφέρον να επενδύουν σε τέτοιου είδους ομάδες. Μάλιστα έτυχε να βρεθώ σε μια πορεία του Tea Party. Είδα από το δωμάτιο του ξενοδοχείου όπου έμενα δέκα βανάκια της τηλεόρασης με δορυφόρους και είπα τι συμβαίνει; Ήταν πορεία του Tea Party, με τη Σάρα Πέιλιν από την Αλάσκα που απέναντι βλέπει τη Ρωσία. Διαφωνώ ότι η Δεξιά είναι πιο έξυπνη. Έχει απλά τεράστιους πόρους και τη στήριξη των ΜΜΕ. Στη συγκέντρωση ήταν περίπου 150 άτομα. Την προηγούμενη εβδομάδα μια πορεία κατά του πολέμου είχε συγκεντρώσει 5.000 άτομα, αλλά καλύφθηκε από ένα μόλις τηλεοπτικό βανάκι. Έτσι, φαίνεται ότι το Tea Party είναι δημοφιλές, αλλά του δίνουν δυσανάλογα μεγάλη προσοχή τα ΜΜΕ –όπως συμβαίνει και στην Ελλάδα και παντού. Δεν πιστεύω ότι είναι οι άνθρωποι. Στα

ταξίδια μου, βλέπω λαϊκά στρώματα να ξεσηκώνονται κατά του καπιταλισμού και ορισμένων εξουσιών των κυβερνήσεων.

Ρουσσόπουλος: Διαφωνώ. Η δεξιά ήταν ιστορικά πάντα καλύτερα οργανωμένη παντού στις ΗΠΑ και οι νεοφασίστες. Το να υπονοούμε ότι τρεις και μόνο άνθρωποι, τα αδέλφια Koch, πολυεκατομμυριούχοι έφτιαξαν ένα κόμμα, είναι απλά απαράδεκτος απλοϊσμός.

Κατσιαφίκας: Αν εξετάσεις την ιστορία των ΗΠΑ, δεν είχαμε ποτέ κατάληψη της εξουσίας από Ναζί, είχαμε ένα πολύ ισχυρό κίνημα για την ειρήνη, κίνημα κατά του πολέμου του Βιετνάμ...

Ρουσσόπουλος: ...που χρηματοδοτήθηκε μάλιστα καλά από τους «κόκκινους» φιλάνθρωπους.

Κατσιαφίκας: Το κίνημα υπέρ της ειρήνης ήταν λαϊκό, δεν χρηματοδοτήθηκε από πουθενά. Το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα άλλαξε τους νόμους στις Ηνωμένες Πολιτείες ώστε οι ΗΠΑ να έχουν μια παράδοση διαφορετική από τη Γερμανία όπου αναδύθηκε ο ναζισμός, διαφορετική παράδοση από αυτή που προκαλεί τη Χρυσή Αυγή εδώ. Το Tea Party σε σύγκριση με τη Χρυσή Αυγή έχει πολύ περισσότερη δύναμη αλλά δεν κάνει επιθέσεις και δολοφονίες άμεσα. Τα φασιστικά κινήματα στην Ευρώπη είναι διαφορετικά.

Ρουσσόπουλος: Το Tea Party ελέγχει το Κογκρέσο. Πιέζει τον Ομπάμα σε συμβιβασμούς.

Κατσιαφίκας: Είναι υπερβολή. Τι είναι στην ουσία το Κογκρέσο; Είναι ένα μάτσο μεγαλοεπιχειρηματίες. Ο Ομπάμα κατάφερε και πέρασε τη μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας –πολύ σημαντική για ορισμένους Αμερικανούς– και πιστεύω ότι είναι πολύ διαφορετικό να λέμε στις ΗΠΑ έχουμε Αφροαμερικανό Πρόεδρο, αντίθετα με την Ευρώπη, όπου τα πράγματα στρέφονται όλο και περισσότερο προς τον εθνικιστικό σωβινισμό. Ναι, υπάρχουν άνθρωποι που λένε ότι ο Ομπάμα δεν έχει γεννηθεί στις ΗΠΑ. Υπάρχουν άνθρωποι του Tea Party που έχουν επιχειρήματα, αλλά χρηματοδοτούνται πολύ καλά από τα media και χωρίς την

υποστήριξή τους θα ήταν πολύ μικροί. Η δυναμική των Ευρωπαίων φασιστών είναι διαφορετική. Και κατά τη γνώμη μου αποτελούν πολύ μεγαλύτερη απειλή για τις καθημερινές ζωές των ανθρώπων από ό,τι το Tea Party στις ΗΠΑ.

Ρουσσόπουλος: Αυτό είναι παλιό επιχείρημα των κομμουνιστών, ότι ο λόγος για την άνοδο του εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία ήταν η χρηματοδότηση που έλαβε από τον Krupp, τον Thyssen και άλλους Γερμανούς βιομηχάνους που αναδύθηκαν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Συγγνώμη, αλλά αυτά είναι αηδίες. Το ναζιστικό κόμμα διογκώθηκε, γιατί είχε λαϊκή στήριξη. Ήξεραν τι έκαναν και φέρθηκαν πιο έξυπνα από τους σοσιαλιστές και το κομμουνιστικό κόμμα της Γερμανίας. Για αυτό και εκλέχθηκαν δημοκρατικά το 1933 με μικρή πλειοψηφία.

Κατσιαφίκας: Μια στιγμή, Δημήτρη. Είπες ότι στις ΗΠΑ είναι εξυπνότερη η Δεξιά, τώρα μιλάς για τη Γερμανία.

Ρουσσόπουλος: Επειδή αναφέρθηκες κι εσύ στην Ευρώπη.

Κατσιαφίκας: Είπα ότι στην Ευρώπη δεν έχουν γίνει μεταρρυθμίσεις όπως στις ΗΠΑ.

Ρουσσόπουλος: Και στην Ευρώπη έγιναν μεταρρυθμίσεις. Δημιουργήθηκε η ΕΕ.

Κατσιαφίκας: Αυτό για μένα είναι βήμα πίσω. Ένα υπερκράτος είναι βήμα προς τα πίσω.

Ρουσσόπουλος: Πρώτα από όλα, δεν είναι υπερκράτος. Μετά από αιώνες πολέμου, από το 1945 τα πράγματα ηρέμησαν στην Ευρώπη.

Κατσιαφίκας: Αυτό δεν έγινε λόγω μεταρρυθμίσεων. Έγινε επειδή η Ευρώπη αυτοκαταστράφηκε για να αναδειχθούν οι ΗΠΑ ως η νέα υπερδύναμη που προστατεύει την Ευρώπη. Αυτό πρέπει να το καταλάβουμε. Χωρίς τις ΗΠΑ, η Ευρώπη ακόμα θα βρισκόταν σε πόλεμο.

Παρέμβαση Μικρόπολις: Οι μεγάλοι βιομήχανοι ωστόσο έχρισαν τον Χίτλερ. Ο Χίντενμπουργκ του έδωσε εντολή.

Κατσιαφίκας: Λες λοιπόν Δημήτρη ότι η Δεξιά είναι πιο έξυπνη, λες και η εξυπνάδα είναι σημαντικός παράγοντας και όχι οι πόροι. Εγώ θα έλεγα ότι είναι ο συνδυασμός και των δυο. Μάλιστα, η Δεξιά χαρακτηρίζεται από βλακεία. Δες πόσο βλάκας ήταν ο Χίτλερ που εισέβαλε στη Ρωσία.

Ρουσσόπουλος: Φυσικά και δεν θα επιχειρηματολογήσω υπέρ του επιπέδου ευφυΐας του. Το μόνο που λέω είναι ότι υπάρχουν μέρη σε αυτό τον κόσμο όπου η Δεξιά έχει καταφέρει να κάνει παρεμβάσεις από τα λαϊκά στρώματα. Η Αριστερά στις ΗΠΑ είναι καταστροφή. Ανεβοκατεβαίνει σαν τον υδράργυρο. Χτίζει κινήματα που αποτελούν πραγματική απειλή για την κεντρική εξουσία και ύστερα καταρρέουν. Μαλώνουν μεταξύ τους σαν παιδιά. Σήμερα δεν έχει μείνει τίποτα στις ΗΠΑ, εκτός από το Αμερικανικό Κοινωνικό Φόρουμ, με προσωπικότητες όπως τον George Katsiaficas, τον Howard Zinn παλιότερα και τώρα το Noam Chomsky που μιλούν και δίνουν διαλέξεις, αλλά δεν υπάρχει τίποτα στη βάση.

Κατσιαφίκας: Ο Νόαμ Τσόμσκι λέει ότι σήμερα στις ΗΠΑ υπάρχουν περισσότεροι ακτιβιστές από ποτέ άλλοτε στην ιστορία της. Δεν είναι αλήθεια ότι δεν υπάρχει τίποτα στις ΗΠΑ. Δες για παράδειγμα τον μεγάλο αριθμό ανθρώπων που πήγαν στη Νικαράγουα και υπέγραψαν το σύμφωνο αντίστασης, ότι θα διέπρατταν πολιτική ανυπακοή εάν παρενέβαινε ο στρατός των ΗΠΑ στα εσωτερικά της Νικαράγουας. Αυτό, σε συνδυασμό με άλλα, απέτρεψε τον Ρήγκαν να παρέμβει στη Νικαράγουα. Υπάρχουν πολλοί υποστηρικτές της Βενεζουέλας. Ναι, οι ΗΠΑ προσπαθούν να ανατρέψουν το καθεστώς του Τσάβες, αλλά ήταν τα Αμερικανικά κινήματα αλληλεγγύης με τη Βενεζουέλα στις ΗΠΑ που βοήθησαν να δημιουργηθεί αυτός ο χώρος και θα μπορούσα να κατονομάσω δεκάδες άλλες χώρες, όπως το Βιετνάμ, είτε πρόκειται για βετεράνους που επιστρέφουν από το Ιράκ, είτε για άτομα όπως ο Σνόουντεν και ο Chelsea Manning, όλα αυτά είναι ενδεικτικά ενός πολύ εκτεταμένου δικτύου ακτιβιστών.

Δεν έχουμε βέβαια κόμμα μπολσεβίκων, αλλά θα σας πω μια ιστορία: πήγα πριν από μερικά χρόνια στη Ρωσία και ρώτησα ποια

πιστεύετε ότι είναι μια επαναστατική οργάνωση για εσάς. Με κοίταξαν και μου είπαν η 'New England Federation of Anarchist Collectives (NIFLAC)', μια πολύ μικρή ομάδα αναρχικών κολεκτίβων της Νέας Αγγλίας που έχει λύσει όμως όλα τα θέματά της, κατά το παράδειγμα της Ισπανίας και άλλων πρακτικών παραδειγμάτων. Το πρόβλημα δεν είναι ότι η Αμερικανική Αριστερά αποτελεί ντροπή. Το πρόβλημα είναι ότι το σύστημα αφομοιώνει. Τι έγινε με το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα; Έβγαλε τον Ομπάμα. Αντί να έρχονται αντιμέτωποι με το σύστημα για να κάνουν αλλαγές, βλέπουμε άτομα να ενσωματώνονται από το σύστημα. Πρόσφατα ο ιδιοκτήτης μιας ομάδας μπάσκετ έκανε ένα ρατσιστικό σχόλιο και απολύθηκε. Γίνεται αυτό στην Ευρώπη; Αν αυτό δεν είναι ένδειξη υψηλού επιπέδου ευαισθητοποίησης, δεν ξέρω τι είναι. Μην παρεξηγούμαστε. Οι ΗΠΑ αποτελούν όντως ντροπή, έχουν κάνει γενοκτονίες στη Νότια Κορέα, το Βιετνάμ, τη Λατινική Αμερική, ακόμα και πράξεις που μπορεί να μη γνωρίζουμε. Ωστόσο, εντός των ΗΠΑ υπάρχει ένα πνεύμα αντίστασης. Γιατί ο Σνόουντεν, ο Μάνινγκ και ο Ντάνιελ Ελσπεργκ είναι προϊόντα των ΗΠΑ; Γιατί βγήκαν από ένα συγκεκριμένο περιβάλλον και είναι το περιβάλλον [Σημ.: milieu] που παράγει κοινωνικά κινήματα.

Ρουσσόπουλος: Συμφωνώ απολύτως.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 16

Αλληλογραφία Πάννεκουκ – Καστοριάδη (1953 – 1954): 2ο Γράμμα

2ο Γράμμα του Καστοριάδη προς τον Πάννεκουκ

Μετάφραση: **Εύα Πλιάκου**

Το γράμμα σας έδωσε μεγάλη ικανοποίηση σε όλους τους συντρόφους της ομάδας· την ικανοποίηση του να βλέπουμε το έργο μας να εκτιμάται από έναν σύντροφο τόσο άξιο εκτίμησης όσο εσείς, ο οποίος αφιέρωσε όλη του τη ζωή στο προλεταριάτο και τον σοσιαλισμό· την ικανοποίηση του να σας βλέπουμε να επιβεβαιώνετε την ιδέα μας περί βαθιάς σύγκλισης μεταξύ μας στα βασικά σημεία· την ικανοποίηση, τέλος, του να έχουμε τη δυνατότητα να συζητάμε μαζί σας και να εμπλουτίζουμε την έκδοσή μας με αυτήν τη συζήτηση.

Πριν συζητήσουμε τα δύο σημεία στα οποία είναι αφιερωμένο το γράμμα σας (τη φύση της Ρωσικής Επανάστασης, την όλη ιδέα και το ρόλο του κόμματος) θα ήθελα να τονίσω τα σημεία στα οποία συμφωνούμε: αυτονομία της εργατικής τάξης ως μέσο και σκοπός ταυτόχρονα της ιστορικής της δράσης, απόλυτη κυριαρχία του προλεταριάτου σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, ως το μοναδικό συγκεκριμένο περιεχόμενο του σοσιαλισμού. Θα ήθελα, επιπλέον, σε αυτό το σημείο να ξεκαθαρίσω μία παρεξήγηση. Δεν είναι ορθό ότι έχουμε περιορίσει «τη δραστηριότητα αυτών των οργανισμών στην οργάνωση της εργασίας στα εργοστάσια μετά την ανάληψη της κοινωνικής εξουσίας». Πιστεύουμε ότι η δραστηριότητα αυτών των σοβιετικών οργανισμών –ή εργατικών συμβουλίων– θα επεκτείνει τη δύναμή της σε όλη την οργάνωση της κοινωνικής ζωής, δηλαδή είναι σα να λέμε ότι όσο υπάρχει ανάγκη για έναν οργανισμό εξουσίας, τον ρόλο αυτόν θα αναλαμβάνουν τα εργατικά συμβούλια. Ούτε είναι σωστό, επίσης, ότι σκεφτόμαστε έναν τέτοιο ρόλο για τα συμβούλια μόνο για την περίοδο μετά «την κατάληψη της εξουσίας». Ταυτόχρονα, και η ιστορική εμπειρία και η θεωρία δείχνουν ότι τα Συμβούλια δεν θα μπορούσαν να είναι οι οργανισμοί που εκφράζουν πραγματικά την τάξη, αν δημιουργούνταν με ένα διάταγμα, παραδείγματος χάριν την επομένη μιας νικηφόρας επανάστασης, ότι δεν θα διαδραματίσουν κάποιον ρόλο εκτός κι αν δημιουργηθούν αυθόρμητα από μια ουσιαστική κινητοποίηση της τάξης, άρα «πριν από την κατάληψη της εξουσίας»· κι αν είναι όντως έτσι, είναι

προφανές ότι θα παίξουν έναν πρωταρχικό ρόλο καθ'όλη τη διάρκεια της επαναστατικής περιόδου, της οποίας η αρχή σημαδεύεται επακριβώς (όπως έλεγα στο κείμενό μου για το κόμμα στον αριθμό 10) από τη δημιουργία αυτόνομων οργανισμών των μαζών.

Εκεί όπου πράγματι υπάρχει μία διάσταση απόψεων μεταξύ μας, είναι στο ερώτημα του εάν, στη διάρκεια της επαναστατικής περιόδου, αυτά τα Συμβούλια θα είναι ο μόνος οργανισμός που παίζει έναν αποτελεσματικό ρόλο στην καθοδήγηση της επανάστασης, και, σε μικρότερο βαθμό, ποιος είναι ο ρόλος και ο στόχος των επαναστατών αγωνιστών από κει και πέρα. Πρόκειται δηλαδή για το «ζήτημα του κόμματος».

Λέτε «για να κατακτήσουμε την εξουσία δεν μας ενδιαφέρει καθόλου ένα “επαναστατικό κόμμα” που θα αναλάβει την καθοδήγηση της προλεταριακής επανάστασης». Και ακόμη περισσότερο, αφού σωστά υπενθυμίσατε ότι υπάρχει δίπλα μας μισή δωδεκάδα από άλλα κόμματα ή ομάδες που ισχυρίζονται ότι αντιπροσωπεύουν την εργατική τάξη, προσθέτετε: «προκειμένου να αποφασίσουν (οι μάζες στα συμβούλιά τους) τον καλύτερο δυνατό τρόπο δράσης πρέπει να διαφωτιστούν με καλά μελετημένες συμβουλές προερχόμενες από τις περισσότερες δυνατές πλευρές». Φοβάμαι ότι αυτή η αντιμετώπιση δεν έχει καμία αντιστοιχία με τα πιο φανερά και ταυτόχρονα βαθιά χαρακτηριστικά της σημερινής αλλά και της μελλοντικής κατάστασης της εργατικής τάξης. Γιατί αυτά τα άλλα κόμματα και οι ομάδες που αναφέρετε, δεν αντιπροσωπεύουν απλώς διαφορετικές απόψεις ως προς τον καλύτερο τρόπο διεξαγωγής της επανάστασης, και οι συνελεύσεις των Συμβουλίων δεν θα είναι ήρεμες συναντήσεις προβληματισμού όπου, αφού εκθέσουν τις απόψεις τους οι διάφοροι συμβουλάτορες (οι εκπρόσωποι των ομάδων και των κομμάτων), η εργατική τάξη θα αποφασίσει να ακολουθήσει τον ένα ή τον άλλο δρόμο. Ήδη από τη στιγμή της δημιουργίας αυτών των οργανισμών της εργατικής τάξης, η πάλη των τάξεων θα μεταφερθεί στην καρδιά αυτών των οργανισμών· θα μεταφερθεί από τους εκπροσώπους των περισσότερων «ομάδων ή κομμάτων» που ισχυρίζονται ότι

αντιπροσωπεύουν την εργατική τάξη πλην όμως, στις περισσότερες περιπτώσεις, αντιπροσωπεύουν τα συμφέροντα και την ιδεολογία τάξεων εχθρικών στο προλεταριάτο, όπως οι ρεφορμιστές και οι σταλινικοί. Ακόμη κι αν δεν παρουσιαστούν με τη σημερινή τους μορφή, θα παρουσιαστούν με κάποια άλλη, ας είμαστε σίγουροι γι' αυτό. Κατά πάσα πιθανότητα, θα ξεκινήσουν έχοντας την κυρίαρχη θέση. Και ολόκληρη η εμπειρία των τελευταίων είκοσι χρόνων –από τον Ισπανικό εμφύλιο, την κατοχή μέχρι και την παραμικρή σημερινή συνδικαλιστική συγκέντρωση– δείχνει ότι οι αγωνιστές που έχουν γνώμη παρόμοια με τη δική μας πρέπει να κατακτήσουν με αγώνα ακόμη και το δικαίωμα του λόγου μέσα σε αυτούς τους οργανισμούς.

Η κλιμάκωση της πάλης των τάξεων στη διάρκεια της επαναστατικής περιόδου θα πάρει αναπόφευκτα την μορφή μιας κλιμάκωσης της πάλης των διαφόρων φραξιών στον χώρο των μαζικών οργανισμών. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η άποψη ότι μια πρωτοποριακή οργάνωση θα περιοριστεί στο «να διαφωτίσει με αξιόλογες απόψεις τα Συμβούλια» είναι πιστεύω αυτό που στα αγγλικά θα αποκαλούσαμε “understatement” (Σ.τ.Μ. πολύ συγκρατημένη άποψη). Εξάλλου, αν τα συμβούλια της επαναστατικής περιόδου αποδειχτούν συνελεύσεις σοφών όπου κανένας δεν έρχεται να διαταράξει την απαραίτητη ηρεμία για έναν βαθυστόχαστο προβληματισμό, θα είμαστε οι πρώτοι που θα χαρούμε με αυτό· είμαστε σίγουροι, στην πραγματικότητα, ότι η γνώμη μας θα υπερίσχυε αν τα πράγματα συνέβαιναν κάπως έτσι. Μόνο σε μια τέτοια περίπτωση, όμως, το «κόμμα ή η ομάδα» θα αυτοπεριοριζόταν στους στόχους που τους αναθέτετε. Και αυτή η περίπτωση είναι μακράν η πιο απίθανη. Η εργατική τάξη που θα διαμορφώσει τα Συμβούλια δεν θα είναι μια διαφορετική τάξη από αυτήν που υπάρχει σήμερα· θα έχει κάνει ένα τεράστιο βήμα μπροστά, αλλά, για να χρησιμοποιήσουμε μία γνωστή ρήση, θα φέρει ακόμη πάνω της τα στίγματα της παλιάς κοινωνίας, από τους κόλπους της οποίας αναδύεται. Θα κυριαρχείται στην επιφάνεια από βαθιά εχθρικές επιδράσεις, στις οποίες αρχικά θα αντιδρούν μόνο η συγκεχυμένη ακόμη επαναστατική της θέληση και μια πρωτοποριακή μειοψηφία. Αυτή η τελευταία θα πρέπει με κάθε

μέσο, συμβατό ωστόσο με τη βασική μας αρχή της αυτονομίας της εργατικής τάξης, να επεκτείνει και να εμβαθύνει την επιρροή της στα συμβούλια, κερδίζοντας την πλειοψηφία υπέρ του προγράμματός της. Ίσως μάλιστα χρειαστεί να δράσει από πριν· τι θα μπορεί να κάνει αν, αντιπροσωπεύοντας το 45% των Συμβουλίων, μάθει ότι ένα κάποιο νεο-σταλινικό κόμμα ετοιμάζεται να πάρει την εξουσία στο άμεσο μέλλον; Δεν θα πρέπει να προσπαθήσει να καταλάβει αμέσως την εξουσία;

Δεν νομίζω ότι θα διαφωνήσετε με όλα αυτά· πιστεύω ότι η κριτική σας στοχεύει κυρίως την ιδέα του κόμματος ως «επαναστατική ηγεσία». Προσπάθησα, ωστόσο, να εξηγήσω ότι το κόμμα δεν μπορεί να είναι η ηγεσία της τάξης, ούτε πριν, ούτε μετά την επανάσταση· ούτε πριν, γιατί η τάξη δεν το ακολουθεί και δεν θα ήξερε πώς να καθοδηγήσει παρά μία μειοψηφία, στην καλύτερη περίπτωση (και ακόμη, να την «καθοδηγήσει» με μία πολύ σχετική έννοια: να την επηρεάσει με τις ιδέες του και την παραδειγματική του δράση)· ούτε μετά, γιατί η προλεταριακή εξουσία δεν μπορεί να είναι η εξουσία του κόμματος, αλλά η εξουσία της τάξης μέσα στους αυτόνομους μαζικούς οργανισμούς. Η μόνη στιγμή που το κόμμα μπορεί να προσεγγίσει τον ρόλο μιας αποτελεσματικής ηγεσίας, ενός σώματος που μπορεί να προσπαθήσει να επιβάλλει την επαναστατική του θέληση ακόμη και με τη βία, ίσως είναι μία ορισμένη φάση της επαναστατικής περιόδου, ακριβώς πριν το τέλος της· σημαντικές αποφάσεις πρακτικής πρέπει να ληφθούν εκτός Συμβουλίων, όταν συμμετέχουν σ' αυτά εκπρόσωποι πραγματικά αντιδραστικών οργανώσεων και το κόμμα μπορεί να αναλάβει, κάτω από την πίεση των περιστάσεων, μια αποτελεσματική δράση, έστω κι αν δεν συγκεντρώνει σε ψήφους την πλειοψηφία της τάξης. Το γεγονός ότι ενεργώντας κατ'αυτόν τον τρόπο το κόμμα δεν θα δράσει σαν ένα γραφειοκρατικό σώμα που στοχεύει στο να επιβάλλει την εξουσία του στην τάξη, αλλά σαν η ιστορική έκφραση της ίδιας της τάξης, εξαρτάται από μία σειρά παραγόντων, για τους οποίους μπορούμε αφηρημένα να συζητάμε σήμερα, αλλά η εκτίμησή τους μπορεί να γίνει μόνο εκείνη τη στιγμή: τι ποσοστό της τάξης συμφωνεί με το πρόγραμμα του κόμματος, ποια η ιδεολογική

κατάσταση του υπόλοιπου μέρους της τάξης, σε ποιο σημείο βρίσκεται η πάλη με τις αντεπαναστατικές τάσεις μέσα στα Συμβούλια, ποιες είναι οι μελλοντικές προοπτικές κ.ο.κ. Το να φτιάξουμε από τώρα μία σειρά κανόνων συμπεριφοράς για τις διάφορες πιθανές περιπτώσεις θα ήταν χωρίς αμφιβολία παιδαριώδες· μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι οι μόνες περιπτώσεις που θα παρουσιαστούν, θα είναι οι απρόβλεπτες περιπτώσεις.

Υπάρχουν σύντροφοι που λένε: με το να χαράζεις μια τέτοια προοπτική είναι σαν να αφήνεις το δρόμο ανοιχτό σε έναν πιθανό εκφυλισμό του κόμματος προς την γραφειοκρατικοποίηση. Η απάντηση είναι: το να μη χαράζεις αυτή την προοπτική, σημαίνει ότι αποδέχεσαι από τώρα την ήττα της επανάστασης ή τον γραφειοκρατικό εκφυλισμό των Συμβουλίων, κι αυτό όχι σαν μία πιθανότητα, αλλά σαν βεβαιότητα. Τελικά, το να αρνείσαι να δράσεις από φόβο μήπως μεταβληθείς σε γραφειοκράτη, μου φαίνεται εξίσου λάθος με το να αρνείσαι να σκεφτείς από φόβο μήπως κάνεις λάθος. Όπως η μόνη «εγγύηση» ενάντια στο λάθος είναι η ίδια η άσκηση της σκέψης, έτσι και η μόνη «εγγύηση» ενάντια στη γραφειοκρατικοποίηση είναι μία συνεχής δράση προς την αντιγραφειοκρατική κατεύθυνση, παλεύοντας ενάντια στη γραφειοκρατία και αποδεικνύοντας στην πράξη ότι μία αντιγραφειοκρατική οργάνωση είναι δυνατή, κι ότι μπορεί να οργανώνει μη γραφειοκρατικές σχέσεις με την τάξη. Επειδή η γραφειοκρατία δεν γεννιέται από λανθασμένες θεωρητικές ιδέες, αλλά από τις ίδιες τις αναγκαιότητες της εργατικής δράσης σε ένα ορισμένο στάδιο, κι επομένως μόνο μέσα από τη δράση θα δείξουμε ότι το προλεταριάτο δεν χρειάζεται τη γραφειοκρατία. Τελικά, το να παραμένουμε πριν απ' όλα προσκολλημένοι στο φόβο της γραφειοκρατικοποίησης, σημαίνει ότι ξεχνάμε πως στις σημερινές συνθήκες μία οργάνωση θα μπορούσε μόνο να αποκτήσει μία αξιόλογη επιρροή στις μάζες με την προϋπόθεση ότι εκφράζει και πραγματοποιεί τις αντιγραφειοκρατικές τους φιλοδοξίες· σημαίνει ότι ξεχνάμε πως μια πρωτοποριακή ομάδα δεν θα μπορέσει να αποκτήσει μια πραγματική οντότητα παρά μόνο μέσα από τη συνεχή εναρμόνισή της με τις επιθυμίες των μαζών·

σημαίνει ότι ξεχνάμε πως δεν υπάρχει πλέον χώρος για την εμφάνιση μιας καινούριας γραφειοκρατικής οργάνωσης. Η μόνιμη αποτυχία των τροτσκιστικών προσπαθειών να ξαναδημιουργήσουν μία απλά και μόνο «μπολσεβίκικη» οργάνωση διαπιστώνει εκεί τη βαθύτερη αιτία της.

Κλείνοντας, δεν νομίζω ότι κανένας μας μπορεί να πει ότι στη σημερινή περίοδο (και από τώρα μέχρι την επανάσταση) ο στόχος μια πρωτοποριακής ομάδας είναι ένας στόχος «θεωρητικός». Πιστεύω ότι αυτός ο στόχος είναι, επίσης, και πάνω απ' όλα ένας στόχος αγωνιστικός και οργανωτικός. Γιατί η ταξική πάλη είναι αδιάκοπη, μέσα από τα σκαμπανεβάσματά της, και η ιδεολογική ωριμότητα της εργατικής τάξης δημιουργείται μέσα από αυτήν την πάλη. Αλλά το προλεταριάτο και οι αγώνες του κυριαρχούνται σήμερα από γραφειοκρατικούς οργανισμούς (συνδικάτα και κόμματα), με αποτέλεσμα οι ουσιαστικοί αγώνες να καθίστανται αδύνατοι, να αποκλίνουν από τον ταξικό σκοπό τους ή να οδηγούνται στην ήττα. Μία πρωτοποριακή οργάνωση δεν μπορεί να παρακολουθεί αδιάφορα αυτό το θέαμα, ούτε να περιμένει να έρθει η νύχτα για να κάνει την εμφάνισή της, σαν τη γλαύκα της Αθηνάς, αφήνοντας να πέφτουν από το ράμφος της προκηρύξεις που θα εξηγούν στους εργάτες τους λόγους της αποτυχίας της. Πρέπει να είναι ικανή να παρεμβαίνει σε αυτούς τους αγώνες, καταπολεμώντας την επιρροή των γραφειοκρατικών οργανισμών, προτείνοντας στους εργάτες μεθόδους δράσης και οργάνωσης· πρέπει, επίσης, να είναι ικανή μερικές φορές να επιβάλει αυτές τις μεθόδους. Δεκαπέντε αποφασισμένοι πρωτοποριακοί εργάτες είναι, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε θέση να κατεβάσουν σε απεργία ένα εργοστάσιο των πέντε χιλιάδων εργαζομένων, αν είναι πρόθυμοι να παραγκωνίσουν μερικούς σταλινικούς γραφειοκράτες, πράγμα που δεν είναι ούτε θεωρητικό ούτε γραφειοκρατικό, αφού αυτοί οι γραφειοκράτες εκλέγονται πάντα με άνετες πλειοψηφίες από τους ίδιους τους εργάτες.

Θα ήθελα, πριν τελειώσω αυτή την απάντηση, να πω δυο λόγια σχετικά με τη δεύτερη διαφορά μας, η οποία με μια πρώτη ματιά έχει μόνο θεωρητικό χαρακτήρα: τη διαφορά σχετικά με τη φύση

της ρωσικής επανάστασης. Πιστεύουμε ότι ο χαρακτηρισμός της ρωσικής επανάστασης σαν αστικής επανάστασης διαστρεβλώνει τα γεγονότα, τις ιδέες και τη γλώσσα. Το ότι η ρωσική επανάσταση είχε πολλά στοιχεία μιας αστικής επανάστασης –ιδιαίτερα, την «πραγματοποίηση των αστικο-δημοκρατικών στόχων»– είναι κάτι που είχαν αναγνωρίσει, και πολύ πριν την ίδια την επανάσταση, ο Λένιν και ο Τρότσκι είχαν στηρίξει σε αυτό τη βάση της στρατηγικής και της τακτικής τους. Όμως, αυτοί οι στόχοι, στο συγκεκριμένο στάδιο της ιστορικής ανάπτυξης και διαμόρφωσης των κοινωνικών δυνάμεων στη Ρωσία, δεν μπορούσαν να υιοθετηθούν παρά μόνο από την εργατική τάξη, η οποία ταυτόχρονα δεν μπορούσε παρά να θέτει στόχους καθαρά σοσιαλιστικούς.

Λέτε: η συμμετοχή των εργατών δεν αρκεί. Φυσικά· μόλις ένας αγώνας γίνει μαζικός οι εργάτες είναι εκεί, γιατί αυτοί είναι οι μάζες. Αλλά το κριτήριο δεν είναι αυτό: το θέμα είναι να ξέρουμε αν οι εργάτες συμμετέχουν ως απλά και μόνο το πεζικό της αστικής τάξης ή αγωνίζονται για τους δικούς τους στόχους. Σε μια επανάσταση που οι εργάτες μάχονται για «Ελευθερία, Ισότητα, Αδελφότητα» –όποιο νόημα κι αν δίνουν υποκειμενικά σε αυτά τα συνθήματα– αποτελούν το πεζικό της αστικής τάξης. Όταν μάχονται για «Όλη την εξουσία στα Σοβιέτ», τότε μάχονται για τον σοσιαλισμό. Αυτό που κάνει τη ρωσική επανάσταση μια προλεταριακή επανάσταση, είναι το γεγονός ότι το προλεταριάτο επενέβη σε αυτήν σαν κυρίαρχη δύναμη με τη δική του σημαία, το δικό του πρόσωπο, τις δικές του απαιτήσεις, τα μέσα πάλης, τις δικές του μορφές οργάνωσης· είναι το γεγονός ότι όχι μόνο δημιούργησε μαζικούς οργανισμούς που απέβλεπαν στην κατάκτηση ολόκληρης της εξουσίας, αλλά και ότι αυτό το ίδιο προχώρησε μόνο του στην απαλλοτρίωση των καπιταλιστών κι άρχισε να πραγματοποιεί την εργατική διαχείριση των εργοστασίων. Όλα αυτά συντείνουν στο να θεωρείται η ρωσική επανάσταση μία κυριολεκτικά προλεταριακή επανάσταση, όποια κι αν είναι η μετέπειτα τύχη της – όπως ούτε οι αδυναμίες της, ούτε η σύγχυση, ούτε η τελική ήττα εμπόδισαν την Παρισινή Κομμούνα να είναι μία προλεταριακή επανάσταση.

Η διαφωνία αυτή μπορεί με μια πρώτη ματιά να φανεί θεωρητική· νομίζω όμως πως έχει μία πρακτική σημασία στο μέτρο που μεταφράζει μία μεθοδολογική διαφορά σε ένα κατ'εξοχήν σύγχρονο πρόβλημα: το πρόβλημα της γραφειοκρατίας. Το γεγονός ότι ο εκφυλισμός της ρωσικής επανάστασης δεν είχε ως αποτέλεσμα την αποκατάσταση της αστικής τάξης, αλλά τη δημιουργία ενός νέου εκμεταλλευτικού στρώματος, της γραφειοκρατίας· το γεγονός ότι το καθεστώς που στηρίζει αυτό το στρώμα, παρά τη βαθιά ομοιότητά του με τον καπιταλισμό (ως κυριαρχία της νεκρής εργασίας πάνω στη ζωντανή εργασία), διαφέρει από αυτόν σε πολλές πτυχές που αν τις αγνοούσαμε θα σήμαινε ότι αρνούμαστε να κατανοήσουμε οτιδήποτε συμβαίνει· το γεγονός ότι αυτό το ίδιο στρώμα, από το 1945, βρίσκεται σε μία διαδικασία επέκτασης της κυριαρχίας του σε ολόκληρο τον κόσμο· το γεγονός ότι αντιπροσωπεύεται στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης από κόμματα που έχουν βαθιές ρίζες στην εργατική τάξη – όλα αυτά μας κάνουν να πιστεύουμε ότι το να περιοριζόμαστε στο να λέμε ότι η ρωσική επανάσταση ήταν μία αστική επανάσταση είναι σαν να κλείνουμε εκουσίως τα μάτια μας στις πιο σημαντικές πτυχές της σημερινής παγκόσμιας κατάστασης.

Ελπίζω ότι αυτή η συζήτηση μπορεί να συνεχιστεί και να εμβαθυνθεί, και πιστεύω ότι είναι περιττό να σας επαναλάβω ότι με χαρά θα δεχτούμε στο «Σοσιαλισμός ή Βαρβαρότητα» (*Socialisme ou Barbarie*) οτιδήποτε θέλετε να μας στείλετε.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 16

Ζαπατίστας :   Συνυφαίνοντας Αντιστάσεις

Μάντυ

Το 2006, ο EZLN (ο Στρατός των Ζαπατίστας για την Εθνική Απελευθέρωση) εξέδωσε την Έκτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα, κηρύσσοντας τον πόλεμο στη μεξικανική κυβέρνηση. Σκοπός της ήταν να επεκτείνει τον ζαπατιστικό αγώνα σε όλους τους «εκμεταλλευόμενους και αποστερημένους ανθρώπους του Μεξικό». Στην Έκτη Διακήρυξη, ο Υποδιοικητής Μάρκος καταθέτει μια σύντομη ιστορία του κινήματος των Ζαπατίστας και του πώς αυτό έχει αλλάξει, αποδεικνύοντας ότι η όλη επαναστατική διαδικασία είναι πρωτεϊκή και δυναμική. Ο Μάρκος απ' αυτή την ιστορία συμπεραίνει, ότι οι διαπραγματεύσεις με τους πολιτικούς είναι χάσιμο χρόνου. Γι' αυτόν τον λόγο, από την αθέτηση των συμφωνιών του San Andres, οι Ζαπατίστας υπάρχουν αυτόνομα. Το 1994, με την εξέγερση των Ζαπατίστας, οι περισσότεροι ιδιοκτήτες γης στη Λακαντόνα φοβήθηκαν, κι έτσι οι αυτόχθονες κατόρθωσαν να καταλάβουν τη γη. Η αυτονομία τους δεν είναι μια παραχώρηση από το κράτος, αλλά κάτι που πρέπει συνεχώς να διεκδικούν. Αυτό σημαίνει ότι οι ζαπατιστικές κοινότητες ναι μεν ελέγχουν τους πόρους και την επικράτεια της Τσιάπας με αυτοδιεύθυνση, ωστόσο βρίσκονται υπό τη συνεχή απειλή των ενοχλήσεων και της εξάρθρωσης από το μεξικανικό στρατό και τους παραστρατιωτικούς. Τα έσοδα προέρχονται από τα αγροτικά πλεονάσματα, όπως του καφέ, κι από ΜΚΟ κι αλληλέγγυες ομάδες.

Η αυτονομία τους είναι μια πράξη απαλλοτρίωσης που προφυλάσσει μια κουλτούρα και μια κοσμοαντίληψη, η οποία είναι διακριτή από τον ηγεμονικό κόσμο. Ωστόσο, η αυτονομία στην Τσιάπας δεν είναι αρκετή. Όπως γράφει ο Μάρκος, «θα χάσουμε τα πάντα, εάν παραμείνουμε ως έχουμε, γι' αυτό πρέπει να προχωρήσουμε μπροστά».

Η Έκτη Διακήρυξη καλεί την πολιτική κοινωνία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο να παλέψει ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό. Σε εθνικό επίπεδο, η Έκτη προτείνει τη συνομολόγηση συμφωνιών με αριστερές οργανώσεις σ' όλη τη μεξικανική επικράτεια και τη συνέχιση μιας διαδραστικής καμπάνιας για ένα «εθνικό πρόγραμμα αντίστασης», το οποίο ονομάζεται «Η Άλλη Καμπάνια». Η οργάνωση

στο εθνικό επίπεδο ήταν καλύτερο να γίνεται πρόσωπο με πρόσωπο, παρά απλώς και μόνο μέσω των ανακοινωθέντων. Επιλέγουν χώρους που είναι άμεσοι χωρίς μεσάζοντες, χώρους άορατους στους κυρίαρχους. Η Άλλη Καμπάνια δέχτηκε πολλή κριτική, επειδή συνέπεσε με τις εκλογές της χώρας. Πολλοί αριστεροί πιστεύουν, ότι η καμπάνια τους διέσπασε τα αριστερά κόμματα. Οι Ζαπατίστας, έχοντας την εμπειρία της μεξικανικής κυβέρνησης, έφτασαν να πιστεύουν πως το να προσπαθείς να συνεργαστείς με την πολιτική της κυριαρχίας είναι μάταιο.

Ακόμη κι αν ένα αριστερό κόμμα νικούσε, μια πλειοψηφία που θα κέρδιζε τις εκλογές, δεν θα βοηθούσε τους περιθωριοποιημένους. Διότι οι πολίτες είναι «πελάτες» του κράτους, το οποίο με τη σειρά του είναι πελάτης μιας μεγαλύτερης επιχείρησης, του νεοφιλελευθερισμού. Η Άλλη Καμπάνια σταμάτησε όμως, όταν το Μάιο μια βίαιη διαδήλωση ξέσπασε στο Ατένκο, στην οποία συμμετείχαν και οι Ζαπατίστας. Ωστόσο, το πνεύμα της Έκτης Διακήρυξης και οι επιδράσεις της Άλλης Καμπάνιας εξακολουθούν και είναι σήμερα ακόμη έκδηλα στην πόλη του Μεξικό. Η Άλλη Καμπάνια ήταν μια προσπάθεια άσκησης άλλων πολιτικών και συγκρότησης ενός ισχυρού δικτύου αντίστασης στο Μεξικό.

Επισκέφτηκα το Μεξικό μ' ένα γκρουπ Αμερικανών σπουδαστών, μέσω του Δικτύου Αλληλεγγύης στο Μεξικό. Η εντύπωση που αυτό το ταξίδι μου άφησε, είναι πως η ιδέα της Έκτης Διακήρυξης έχει μπει πραγματικά σε λειτουργία. Μια βραδιά στην πόλη του Μεξικό, συζητούσα με δυο συντρόφους που συνάντησα, έναν δικηγόρο κι έναν καλλιτέχνη του δρόμου, οι οποίοι μάχονται σε διαφορετικά πεδία, ενάντια σε διαφορετικές μορφές εξουσίας και με διαφορετικά μέσα. Μου είπαν πως και των δύο οι πράξεις είναι απαραίτητες, για να υποστηρίξουν ένα δυναμικό, ευρύ φάσμα αντίστασης, κι ότι ο ένας έχει ανάγκη τον άλλον προκειμένου να παλέψουν ενάντια στο αφομοιωτικό κτήνος που είναι ο καπιταλισμός. Είπαν, «υφαίνουμε το υφαντό της αντίστασης». Η Έκτης Διακήρυξη ώθησε αυτό το δίκτυο της αντίστασης, το οποίο απορρίπτοντας τον καπιταλισμό οικοδομεί έναν άλλο κόσμο.

Η δικτύωση αποτελεί μια μέθοδο αντίστασης, η οποία δεν αναπαράγει ιεραρχικές, φασιστικές δομές και δυνητικά μπορεί να απειλήσει τον ύστερο καπιταλισμό, απαντώντας στην πολυπλοκότητα των αγορών με επαναστατική πολυπλοκότητα. Τα δίκτυα είναι εξορισμού διασπαρμένα και πολυκεντρικά. Δεν υπάρχει ένα απόλυτο κέντρο που διατάσσει, αλλά ένα πολύπλοκο, ανεξάρτητο σύστημα δικτυώσεων που συνεργάζεται κι επικοινωνεί πέρα απ' τα σύνορα. Ο απλός χαρακτήρας των δικτύων βρίσκεται σε τέτοια αντίθεση προς τις καθιερωμένες ιεραρχίες, που γίνεται δύσκολο να διαρραγεί. Όπως το διατύπωσε ο Γκρέμπερ, «οδήγησέ με στον αρχηγό σου είναι η πρώτη απαίτηση των εξωγήινων στους γήινους, της αστυνομίας στους διαδηλωτές, των δημοσιογράφων στους επαναστάτες». Η ζαπατιστική ιδέα της αυτονομίας, το να διατάσσεις υπακούοντας, και η οριζόντια οργάνωση συμβαίνει να είναι η φύση των δικτύων, με την αλληλεγγύη να συνιστά την κόλλα.

Στο Μεξικό, το κράτος πάντα προσπαθεί να αποπέμψει την ιστορία των λαϊκών αγώνων, για να αναπαράγει το αποικιοκρατικό υπόδειγμα. Φαίνεται να υπάρχει ένας κύκλος θύμησης της ιστορίας απ' την πλευρά του λαού και διαγραφής της ιστορίας απ' την πλευρά της κυβέρνησης. Το να επιδεικνύεις τη συνέχεια των λαϊκών αγώνων, έχει να κάνει με το να εκδικείσαι μια μακρά ιστορία εγκλημάτων προσεκτικά καλυμμένων. Η προβολή των αδιάφθορων ηγετών, δείχνει ότι η μάχη δεν έχει χαθεί, αλλά συνεχίζεται. «Οι Πάντσος», για παράδειγμα, πήραν το όνομά τους από τον Πάντσο Βίλλα, ο οποίος ήταν ηγέτης του βόρειου αστικού κομματιού του Μεξικό στη διάρκεια της μεξικανικής επανάστασης του 1910, και συνδέονται με τις ζαπατιστικές κοινότητες στη Λακαντόνα, οι οποίες ονομάστηκαν έτσι απ' τον Εμιλιάνο Ζαπάτα, ο οποίος ηγήθηκε μιας αγροτικής εξέγερσης στον αγροτικό νότο. Και οι Πάντσος και οι Ζαπατίστας αποκηρύσσουν τις ιεραρχίες κι έτσι βλέπουμε ότι ο ηγέτης δεν είναι τόσο ένα σύμβολο δύναμης κι ομογενοποιητικής αναπαράστασης αλλά ένα σύμβολο αυτονομίας. Η αυτονομία περιέχει συγχρόνως την ενδυνάμωση της ατομικότητας και της συλλογικότητας. Η οριζοντιότητα είναι η ιδέα ότι μέσα στην ύφανση (της αντίστασης), είμαστε όλοι ηγέτες στο κίνημα

που θα διώξει την καταπίεση. Ο ηγέτης ο οποίος μιλά και δείχνει τον εαυτό του και γίνεται σύμβολο αποτελεί ένα σημείο επαφής της ατομικής με τη συλλογική συνείδηση.

Στην πόλη του Μεξικό ήρθαμε σε επαφή με διάφορους ακτιβιστές και συλλογικότητες που είναι συνδεδεμένες με τους Ζαπατίστας. Όλες επικεντρώνονται σε διαφορετικές περιοχές, διαφορετικά μεγέθη κι επιτελούν διαφορετικούς τύπους δράσης. Συναντήσαμε τους La Red Contra de Represión, ψυχολόγους οι οποίοι ασχολούνται με πολιτικούς κρατούμενους και βασανιστήρια, τους Los H.I.J.O.S, που ασχολούνται με τους αγνοούμενους στο Μεξικό, μια φοιτητική ένωση στο Αμφιθέατρο Τσε Γκεβέρα του Αυτόνομου Πανεπιστημίου του Μεξικό, το ανεξάρτητο συνδικάτο των ιερόδουλων, το ανεξάρτητο συνδικάτο των αυτοχθόνων αγροφόρων, και το UNOPII/FPFVI (Frente Popular Francisco Villa Independiente ή «Los Ranchos»), το οποίο είναι ένα αυτόνομο, κοινοτικό κίνημα στέγασης. Οι Πάντσος βοηθούν τους ανθρώπους να οργανωθούν, ώστε να καταλάβουν γη και να χτίσουν σπίτια και υποδομές. Το FPFVI ήταν επίσης και μέλος της Άλλης Καμπάνιας. Μαζί σχημάτισαν ένα πολύχρωμο υφαντό, το οποίο απεικονίζει αυτό που ο Υποδιοικητής Μάρκος ονομάζει ως «έναν άλλο κόσμο εκεί όπου πολλοί κόσμοι υπάρχουν». Αυτό το υφαντό συνεχώς σχίζεται, διότι ο νεοφιλελευθερισμός καταβροχθίζει οτιδήποτε δεν εξυπηρετεί την παγκόσμια αγορά. Αλλά κάθε φορά που το υφαντό σχίζεται, ο κάθε άνθρωπος και η κάθε συλλογικότητα απλώνει περισσότερο νήμα κι όλοι μαζί μπαλώνουν τις τρύπες, για τις οποίες ευθύνεται η εξουσία.

Αυτό που μας συνδέει όλους είναι η αλληλεγγύη. Η όλη έννοια της αλληλεγγύης αντιτίθεται στη νεοφιλελεύθερη νοοτροπία του ατομικισμού, του ανταγωνισμού και του σολιψισμού κι ενδυναμώνει τη συλλογική δράση. Επιπλέον, η αλληλοβοήθεια, αντίθετα από τη φιλανθρωπία, οικοδομεί σχέσεις μεταξύ μη ίσων και αίρει την αποξένωση για τους περιθωριοποιημένους. Η συνεργασία και το μοίρασμα χτίζουν μια γέφυρα μεταξύ των «άλλων κόσμων» και τους δυναμώνουν κι έξω από τα σύνορα. Η ενότητα των σκοπών έχει να κάνει μ' ένα κοινό πολιτικό

φαντασιακό, αλλά αυτό που πραγματικά μας φέρνει κοντά είναι ο διάλογος. Η αλληλεγγύη είναι η πολιτική της διαβούλευσης. Σ' έναν διάλογο οι φωνές πλέκονται και δημιουργούν κάτι αμοιβαία μετασχηματιστικό για κάθε συμμετέχοντα. Τα άτομα συνδέονται άμεσα κι όχι μέσω της μεσολάβησης των συστημάτων της ιδεολογίας ή της αντιπροσώπευσης.

Στην πόλη του Μεξικό, μείναμε στην Κοοπερατίβα Acaratzingo, μια περιφραγμένη κοινότητα σε μια από τις πιο φτωχές περιοχές της πόλης, η οποία καταλείφθηκε κι οργανώθηκε από το FPFVI (Los Ranchos). Στην κοινότητα Acaratzingo ακούσαμε ομιλίες σχετικά με την ιστορία τους και τις στρατηγικές τους, για το πώς κατέλαβαν το χώρο, πώς αντιμετώπισαν την αστυνομία, πώς διαπραγματεύτηκαν με το κράτος για αναγνώριση και ποιες είναι οι δυσκολίες της αστικής ζωής. Στην Τσιάπας, η ομάδα μας έμεινε στο Oventik, στο κέντρο της ζαπατιστικής περιοχής στη ζούγκλα Λακαντόντα. Το Oventik είναι εκεί όπου βρίσκεται η κυβέρνηση των Ζαπατίστας, η Κοοπερατίβα Artesanal de Mujeres con Dignidad Rebelde και το γυμνάσιο. Είναι η πιο προηγμένη τεχνολογικά κοινότητα των Ζαπατίστας μιας και οι κάτοικοι είναι οι δάσκαλοι, οι μαθητές και οι αλληλέγγυοι ακτιβιστές. Η ομάδα μας παρευρέθηκε στο μάθημα της γλώσσας των Ζαπατίστας, το οποίο προσφέρει το CELMRAZ (Centro de Español y Lenguas Mayas Rebelde Autonomo Zapatista).

Τα μαθήματα της γλώσσας ήταν είτε μικροί κύκλοι συζήτησης χωρίς την αυθεντία ενός καθηγητή/ομιλητή είτε δραστηριότητες, όπως το να μαθαίνεις πώς να υφαίνεις, να εργάζεσαι στις φυτείες καλαμποκιού, να βάφεις τοίχους και να παίζεις επαναστατικά τραγούδια. Συζητήσαμε σχετικά με τη θέση των γυναικών, τον ρατσισμό, τη μετανάστευση, την ένοπλη αντίσταση. Πρόκειται για πολιτικά ζητήματα, τα οποία αντιμετωπίζονται διαφορετικά σε διαφορετικά κομμάτια του κόσμου. Οι Ζαπατίστας μας μίλησαν για τη δική τους εμπειρία κι έμαθαν από τη δική μας εμπειρία σ' έναν κόσμο που και οι δύο παλεύουμε να αλλάξουμε. Έτσι, κατά κάποιο τρόπο, αυτό το πλησίασμα επιτρέπει μια εκ νέου εστίαση στη μεγαλύτερη μάχη. Οι Πάντσος

και οι Ζαπατίστας μας προσέφεραν στέγη κι οργάνωσαν για μας εκπαιδευτικές δραστηριότητες κι εμείς τους στηρίξαμε οικονομικά. Μα, πέρα απ' αυτή τη συναλλαγή, ανταλλάξαμε σκέψεις, όνειρα σε μια διαδικασία αμοιβαία μετασχηματιστική. Η φυσική μας παρουσία εκεί, μας επέτρεψε να πάρουμε κάτι από το αίσθημα αντίστασης στο Μεξικό και να το μεταφέρουμε πίσω.

Ο καπιταλισμός καταστρέφει τις κοινωνικές σχέσεις, ιδιωτικοποιώντας την κοινωνική ζωή και διαχωρίζοντας την πολιτική κοινωνία. Από την άλλη, η ριζωματική επανάσταση σχετίζεται με την αποδοχή της φυσικής πολυπλοκότητας, μη προβλεψιμότητας και ποικιλομορφίας της ζωής και την οργάνωσή μας σε δίκτυα. Η οριζοντιότητα, η αυτονομία, οι πολιτικές της διαβούλευσης, η αμεσότητα, το να δέχεσαι την εν εξελίξει και παροδική φύση της επανάστασης, όλα αυτά λειτουργούν ενάντια στον καπιταλισμό και δημιουργούν έναν χώρο για την επιθυμία εκείνη που βάζει σε πράξη έναν άλλο κόσμο.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15

Το αδιέξοδο της τοπικής αυτοδιοίκησης και οι νέοι όροι συμβίωσης στην πόλη

Αποστόλης Στασινόπουλος

«Κάθε κοινωνική σύγκρουση είναι πεδίο μάχης για τρεις αντίπαλες δυνάμεις: το Κατεστημένο, την Αντιπολίτευση -που αποζητά την ανατροπή της ισχύουσας Τάξης και την αντικατάστασή της με μια δική της- καθώς και μια τάση προς αύξηση της Κοινωνικής Εντροπίας, την οποία γεννά κάθε Κοινωνική Σύγκρουση και η οποία, στο πλαίσιο αυτό, είναι

δυνατόν να γίνει αντιληπτή ως η δύναμη της ‘Άμεσης Δημοκρατίας’’.»*

Πώς αλλιώς μπορούν να ερμηνευθούν οι διάσπαρτες και πολύμορφες κοινωνικές κινήσεις, που συναρθρώνονται στο κοινωνικό πεδίο, παρά ως η ακηδεμόνευτη κοινωνική δυναμική της άμεσης δημοκρατίας; Τοπικές συνελεύσεις, συνεργατικοί πειραματισμοί, εγχειρήματα κοινωνικοποίησης των κοινών, σταχυολογούν τους όρους μιας νέας συμμετοχής, αναδιατάσσοντας την καθιερωμένη έννοια της αυτοδιοίκησης. Οι τοπικές αυτοθεσμίσεις προβάλλουν σήμερα, ως ο συγκροτητικός όρος μιας νέου τύπου πολιτοφροσύνης, συλλαμβάνοντας δυνατότητες θεσμών, που προεικονίζουν τις επερχόμενες κοινότητες του αύριο.

Η σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη πολιτειακή διαχείριση, έχοντας αποδιοργανώσει το έθνος-κράτος, του στερεί αρμοδιότητες, αποδίδοντάς τες στους θεσμούς της παγκόσμιας αγοράς. Η υποχώρηση του κρατικού μοντέλου διαχείρισης, έχοντας σήμερα απελευθερώσει στη δίνη της ιστορίας ολοκληρωτικές τακτικές παγκόσμιου συγκεντρωτισμού, εξαίρεσης και αποκλεισμού, αποδεσμεύει ταυτόχρονα και αύρες ελευθερίας, διευρύνοντας τις δυνατότητες για ουσιαστικά πεδία δημόσιου διαλόγου σε πόλεις, τοπικά κέντρα και περιφέρειες. Η διάρρηξη της διάκρισης δημοσίου-ιδιωτικού και οι προσπάθειες επανασηματοδότησης του δημοσίου, σηματοδοτούν την επιστροφή της πολιτικής στους πραγματικούς δρώντες του κοινωνικο-ιστορικού συγκείμενου, στη δημιουργική φαντασία των ανθρωπίνων υποκειμενικοτήτων που εδράζεται στους ελεύθερους και συνεργατικούς κόμβους τοπικών κοινοτήτων, ικανών να συντονίζονται μεταξύ τους αδιαμεσολάβητα και να δημιουργούν πυκνώσεις τοπικών και συλλογικών δικτύων. Αν η επικράτηση του παγκόσμιου καπιταλισμού και η υιοθέτηση του φαντασιακού της διαρκούς μεγέθυνσης και του καταναλωτισμού, σάρωσε χιλιάδες τοπικές παραδόσεις, η σημερινή αμφισβήτηση της ηθικής της αποτελεσματικότητας, της λογικής της προόδου και της αέναης ανάπτυξης, επινοεί νέες τοπικές αφηγήσεις σε αρμονία με το περιβάλλον. Αυτή όμως η ενδυνάμωση της τοπικής εξουσίας, δεν συνάδει με την τοπική αυτοδιοίκηση,

η οποία και καθίσταται διαρκώς όλο και πιο έωλη. Όσοι σήμερα δεν προβαίνουν σε απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα, που παραμένουν ανοικτά, όπως η κρίση εκπροσώπησης και τα όρια της αυτοδιοίκησης, κλείνουν το μάτι σε νέες ηγεμονίες, αποκλεισμούς και αναπτυξιακές διαδρομές.

Ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης ενσαρκώνει μια επέκταση της κρατικής διοίκησης σε τοπικό επίπεδο. Οι όροι και οι δομές του Καλλικράτη, διέλυσαν ακόμα και τα τελευταία ψήγματα ή υπόνοιες αποκεντρωμένης αυτοδιοίκησης. Η άμεση εξάρτησή της από την κεντρική εξουσία, την υποβιβάζει σε έναν θεσμό με επιτελικό ρόλο, σε υλοποιητή των κυρίαρχων αποφάσεων. Η δημοτική αρχή της Β.Α Χαλκιδικής δεν έχει, ούτε είχε, καμία δικαιοδοσία για την άδεια της εξόρυξης, απλά ταυτιζόταν και υλοποιούσε. Όποιες πάλι τοπικές αρχές διαφωνούν με τα κρατικά παραγγέλματα, διολισθαίνουν στο περιθώριο, χωρίς ουσιαστικό λόγο επί των εξουσιαστικών επιταγών για τα κυρίαρχα τοπικά ζητήματα. Η διαδημοτική κοινή δράση ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του πρώην αεροδρομίου του Ελληνικού, στέκεται σήμερα αποσβολωμένη απέναντι στο απευθείας ξεπούλημα του αεροδρομίου στη Lambda Development, καθώς βρέθηκε εκτοπισμένη από την κυβερνητική ετυμηγορία. Όσοι κατάφεραν να εκλάβουν τον δημόσιο χώρο ως κοινό έδαφος προς κοινωνική αυτοθέσμιση, χωροθετώντας μια σφαίρα ανασκευής του χωροχρόνου της καθημερινότητας και των όρων της κυριαρχίας, σφυρηλάτησαν δεσμούς, που κατοχύρωναν τον χώρο ως ελεύθερο δημόσιο και κοινωνικό. Η δυνατότητα των κοινωνικών κινήσεων να διαπλάθουν σχέσεις κοινοτικής αυτονομίας με πολιτική έκφραση, χωρίς να απευθύνονται στις κρατικές δομές, εγγράφεται σε ένα ρεύμα συνολικής αμφισβήτησης και συλλογικής δημιουργίας που εξυφαίνει μια νέα αμεσο-δημοκρατική κοινοτική διάρθρωση.

Οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί, οι αντιστάσεις καθώς και η ενδεχόμενη ριζοσπαστικοποίηση της αυτοδιοίκησης δεν μπορούν να ερμηνεύονται στα πλαίσια ενός νοηματικού κλεισίματος, όπου εντάσσει τον ρου της κοινωνικής πραγματικότητας σε στρεβλωτικές, ιδεολογικές περιφράξεις. Μόνο η ανοικτότητα του

νοήματος και η συμμετοχή στις κοινωνικές διεργασίες μας επιτρέπουν την χάραξη πραγματικού πολιτικού σχεδίου, ικανού να τρέφεται και να προάγεται από την κοινωνικο-ιστορική πραγματικότητα. Η αποσάθρωση του κοινωνικού κράτους και η μη ενσωμάτωση, ανεγείρουν ένα κράτος εκτάκτου ανάγκης για τη δημόσια ασφάλεια. Η επέκταση της κρατικής πρόνοιας στην τοπική αυτοδιοίκηση, αντικαθίσταται σήμερα σε δήμους και περιφέρειες από έργο κοινωνικής αλληλεγγύης σε μια προσπάθεια των δημοτικών αρχών να περιορίσουν ή να ηγηθούν των αυτόνομων κοινωνικών κινήσεων, έργο το οποίο μάλιστα τις περισσότερες φορές ανατίθεται στους κερδώους εθελοντισμούς των ΜΚΟ, που έχουν ουσιαστικά αναλάβει τον ρόλο της δημοτικής εξουσίας. Οι επιδιώξεις όμως αυτές, σκοντάφτουν μπροστά στο πλέγμα των σχέσεων αυτενέργειας, που έχει οικοδομηθεί από τα κάτω και διατείνεται πως μπορεί και μόνο του, καταφέροντας να αποσπάσει ουσιαστικά αυτόν τον χώρο οριζόντιας οργάνωσης εναλλακτικών δομών. Πού στοχεύει σήμερα η άνευ όρων κατάληψη της δημοτικής εξουσίας, τη στιγμή που έχει διανοίξει η δυνατότητα για τα κινήματα πολιτών να αυτονομηθούν και να παράξουν τους όρους μιας νέας συμβίωσης στην πόλη; Κοινωνικά ιατρεία και παντοπωλεία, απόπειρες κοινωνικοποίησης της παιδείας, απευθείας διαθέσεις προϊόντων, σκηνοθετούν σενάρια κοινωνικών σχέσεων σε ρήξη με την αντιπροσώπευση, χαρτογραφώντας τους νέους φορείς της αυτοδιοίκησης.

Το πραγματικό επίδικο, που ίσως και για πρώτη φορά διατρέχει τον δημόσιο διάλογο, είναι η διεύρυνση της έννοιας της αυτοδιοίκησης σε όλες τις πτυχές της ζωής ως ελεύθερης κοινωνικής αυτοδιοίκησης και τοπικής κοινωνικής αυτονομίας. Σίγουρα, η διάχυτη αμφισβήτηση δεν μπορεί να εκφραστεί μέσω ενός μονήρους αντιεκλογικού αισθήματος, καθώς θα εγκλωβίζεται στο δίλλημα μιας ολικής ανατροπής έναντι μιας συνεχούς μεταρρυθμιστικής αλλοτρίωσης. Ωστόσο, η διακαής επιθυμία της αριστεράς να αναλάβει τις αυτοδιοικητικές θεσμικές αρχές χωρίς να διεξάγει καμία κριτική στους ίδιους τους θεσμούς, θα αιχμαλωτίζεται σε μια απονενοημένη προσπάθεια πολιτικής ηγεμονίας και αναπαραγωγής ενός κομματικού και γραφειοκρατικού

συσχετισμού, την στιγμή που η κοινωνική αναμέτρηση διενεργείται στη βάση του κοινωνικού ιστού με το εύρος των ανοιχτών ζητημάτων να είναι πολλαπλό. Όποια τοπική δομή θα επιζητά την εξουσία χωρίς να επιχειρεί να την αποδώσει στις τοπικές αυτοθεσμίσεις, θα αναπαράγει στο διηνεκές τον διαχωρισμό της με τη κοινωνία. Η διερώτηση που ανακύπτει, εντοπίζεται στη συγκρότηση αιτημάτων, εκπορευόμενων από την κοινωνία, που αναζητούν τρόπους εφαρμογής μέσα από την κοινωνία. Κινήσεις αποτροπής των σχεδίων των ενεργειακών λόμπι για την κατασκευή υδροηλεκτρικών φραγμάτων, προτάσεις για κοινωνική διαχείριση των απορριμμάτων, τοπικά δημοψηφίσματα, όπως στη Θεσσαλονίκη, ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του νερού, ελεύθεροι κοινωνικοί χώροι, συνεργατικά και αλληλέγγυα οικονομικά εγχειρήματα, σκιαγραφούν μια συνολική προσπάθεια επαναθέσμησης των όρων της ζωής σε μια διαρκή συντακτική κίνηση μέσα στην πόλη. Οι πυρήνες κοινοτικής αυτονομίας βρίσκονται ήδη εδώ ενώ οι νέοι φορείς μιας αμεσο-δημοκρατικής αυτοδιοίκησης ριζώνουν στις ρωγμές της σημερινής μετάβασης. Ο δρόμος έχει ανοίξει και εμείς θα τον διαβούμε μέσα από μια ευρεία συμμετοχή και διαρκή αυτοθέσμιση ενάντια στη νοσηρή λογική της ανάθεσης.

* Παράφραση από “ Πράκτορες του Χάους, Νόρμαν Σπίνραντ, Εκδόσεις Τρίτων, Αθήνα 1997 “

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15

Η Αριστερά Μπροστά στην Εξουσία

Νώντας Σκυφτούλης

Υπερβολή υποδηλώνει ο τίτλος αλλά συνηθίζεται για γεγονότα,

που συμβαίνουν σπανίως η δεν πρόκειται να συμβούν. Η υπερβολή είναι στον όρο εξουσία. Η Αριστερά βρίσκεται με βάσιμες ελπίδες στα πρόθυρα να κερδίσει την πλειοψηφία στις εκλογές και να σχηματίσει κυβέρνηση και όχι να πάρει η να κατακτήσει την εξουσία. Κυβέρνηση και εξουσία είναι διαφορετικά πράγματα. Η κυβέρνηση είναι μια στιγμή της εξουσίας και η απόσταση μεταξύ των δύο δομών (κυβέρνησης, εξουσίας) από άποψη ισχύος πολιτικής, πολιτισμικής και κοινωνικής, είναι τεράστια. Αλλά και από άποψη «νομιμότητας» διαφοροποιούνται οι νομιμοποιητικοί παράγοντες. Άλλες κοινωνικές δυνάμεις, άλλα υποκείμενα και άλλα φαντασιακά νοήματα νομιμοποιούν μια εξουσία και άλλα την κυβέρνηση, η οποία πληρούται «νομικά» στον κοινοβουλευτισμό με έναν «λαό», ο οποίος είναι ήδη μια θεσμισμένη κατηγορία στα πλαίσια της υπάρχουσας εγκαθίδρυσης. Φυσικά, η κυβέρνηση διαχειρίζεται την εξουσία αλλά η εξουσία έχει ήδη εγκαθιδρυθεί και η διαχείρισή της απαιτεί αντίστοιχους πολιτικούς τρόπους, ρόλους, κανόνες. Η ίδια σχέση μεταξύ κυβέρνησης και εξουσίας ισχύει και στην περίπτωση που η κυβέρνηση ακολουθεί μια εξουσία, η οποία έχει κατακτηθεί, και λειτουργεί είτε σαν «κερασάκι στην τούρτα» είτε σαν πραγματική διαχειριστική δομή, σε πλήρη αντιστοιχία με την εξουσία.

Θα διερωτηθεί κανείς, και δικαίως, η περίπτωση της αριστεράς δεν έχει έναν αριθμό αφαιρέσεων να ενσταλάξει σε μια κυβερνητική προσπάθεια, έτσι ώστε να δοθεί ένας αριστερός τόνος και στην εξουσία; Αν δεν διαθέτει και η αριστερά καμιά αφαίρεση, τότε τι Αριστερά είναι; Μήπως επειδή έχουν αφυδατωθεί οι αφαιρέσεις λόγω των διαψεύσεων που υπέστησαν ή μήπως επειδή δεν υπάρχουν αφαιρέσεις στην αγορά; Λοιπόν και τα δύο συμβαίνουν. Και η αφυδάτωση ισχύει και στην μετανεωτερική εποχή έχουμε εισέλθει, όπου η ιδεολογική πολιτική δεν θα μπορεί να καλύπτει τα πολιτικά ελλείμματα της εμπειρίας. Αυτό σημαίνει ότι οι αφαιρέσεις έχουν αντικατασταθεί από τα αισθητά σχέδια, τα οποία έχουν αναχθεί σε σημαντικά πολιτικά εργαλεία και ίσως μοναδικά. Όπως ακριβώς συνέβη, ας πούμε, μετά τον μεσαίωνα, όπου, αντιστοίχως, το θεοκρατικό φαντασιακό αντικατέστησαν οι μοντέρνες αφαιρέσεις.

Η αριστερά λοιπόν ή θα έχει σχέδιο ή θα προσφεύγει στις ανέξοδες αφαιρέσεις του παρελθόντος, είτε για να καλύψει τρέχοντα πολιτικά ελλείμματα είτε προς τέρψη του μικρού αριστερού ακροατηρίου. Υπάρχει όμως και μια μικρή περίπτωση όπου η αριστερά δεν χρειάζεται να κάνει τίποτα, προκειμένου να δικαιωθεί. Στην περίπτωση μιας άγαρμης και «αδέξιας» αντίδρασης της δεξιάς, που στην Ελληνική της εκδοχή συνηθίζονται οι πανικόβλητες πολιτικές ανωμαλίες. Αυτό θα το ευχόμασταν και εμείς για άλλους λόγους. Δεν μιλάμε για αντιδράσεις τύπου Χιλή 1973, που θα επανανομιμοποιούσε ακόμα και ένα καλό αντάρτικο, αλλά για ελαφρότερες καταστάσεις, που θα νομιμοποιούσαν τον Σύριζα ως ηγεμονικό κοινοβουλευτικό δημοκρατικό κόμμα.

Η Αριστερά στην κυβέρνηση η στην εξουσία δεν είναι ούτε πρωτάρα ούτε αθώα. Η ιστορία φέρθηκε στην Αριστερά με γαλαντομία, επιτρέποντας της να εφαρμόσει το σύνολο των αφαιρέσεων όλων των τάσεων – και όταν λέμε όλων εννοούμε όλων. Εδάφη σε όλες τις ηπείρους, εξουσία με όλους τους τρόπους, με αποτέλεσμα ο κάθε άνθρωπος στον συγκεκριμένο πλανήτη μπορεί να έχει άποψη και μάλιστα εμπειρική για την αριστερά. Άρα η αριστερά στην εξουσία ή στην κυβέρνηση ή στην αντιπολίτευση υπήρξε και μάλιστα για πολλά χρόνια. Σκοπός μας δεν είναι να μιλήσουμε για την ιδεολογική αριστερά. Αλλά για την σημερινή αριστερά, όπου το σύνολο των ιδεολογικών της αφαιρέσεων δεν είναι ικανές να την βοηθήσουν στην εξασφάλιση γοήτρου ή πολιτικής ισχύος.

Όπως και να έχουν τα πράγματα, στην Αριστερά «έμειναν» κάποιες αφαιρέσεις του παρελθόντος και ενσωματώθηκαν στην εμπειρία της και αποτελούν έκτοτε πολιτικές επιλογές και θέσεις της Αριστεράς, την οποία και προσδιορίζουν. Είναι με άλλα λόγια κάποιοι βασικοί άξονες που χαρακτηρίζονται ως αριστεροί και με αυτούς πορεύεται η Αριστερά σε όλο το έδαφος του πλανήτη, βεβαίως και στην Ελλάδα. Η γνώμη μας εδώ είναι ότι αυτοί οι άξονες δεν είναι αριστεροί από μόνοι τους αλλά, αφού η Αριστερά τους θεωρεί ως τέτοιους, ως περισσέψει η γνώμη μας.

Αναφέρουμε λοιπόν μερικούς πυρηνικούς άξονες που βρίσκονται στο DNA της Αριστεράς είτε είναι στην Εξουσία είτε είναι στην Κυβέρνηση είτε είναι ιδεολογική είτε είναι υλιστική.

Πρώτον: Ο Κρατισμός. Απέναντι στην Ιδιωτικοποίηση, που είναι βασικό πρόταγμα του οικονομικού φιλελευθερισμού, η απάντηση της Αριστεράς είναι η Κρατικοποίηση. Το γιατί η Κρατικοποίηση είναι Αριστερό πρόταγμα έχει να κάνει με ιστορικούς λόγους, που ανάγονται στην προσπάθεια εφαρμογής του ΥΠΑΡΚΤΟΥ περισσότερο και λιγότερο στις θεωρήσεις του μακρινού συγγενή Κάρλ Μαρξ. Στην περίπτωση της Ελλάδας θα κινδύνευε σοβαρά ο παλιός Κ Καραμανλής και φυσικά ο Α Παπανδρέου να χαρακτηριστούν ακροαριστεροί με βάση το κριτήριο της Κρατικοποίησης. Το ΝΕΡΟ, η ΕΝΕΡΓΕΙΑ, οι «επενδύσεις», το ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ, στο Κράτος. Αυτή είναι τελικά η Αριστερή θέση παρά το γεγονός ότι έχει ήδη αναδυθεί ο διαφωτισμός του ΔΗΜΟΣΙΟΥ, του ΚΟΙΝΟΥ ΑΓΑΘΟΥ, που σκόπιμα συγχέεται με το ΚΡΑΤΙΚΟ.

Δεύτερον: Η Ανάπτυξη. Ε, αυτό για την Αριστερά είναι βασικός άξονας πάνω στην κίνηση των ιστορικών νόμων, όπου οι παραγωγικές δυνάμεις θα ανατρέψουν τις υπάρχουσες παραγωγικές σχέσεις. Ένα φαντασιακό κατευθείαν από τον Μαρξ. Και η Ελληνική Αριστερά έχει ταλανιστεί γύρω από το διερώτημα της ανάπτυξης ανά καιρούς, αφού αποτελεί και για τη Δεξιά κυρίαρχο πρόταγμα. Αριστερός η Δεξιός εκσυγχρονισμός, Αριστερά η Δεξιά ανάπτυξη, Ανάπτυξη για ποιόν; Αυτά και άλλα παρεμφερή διλλήματα – ερωτήματα κοσμούσαν για χρόνια τον αριστερό λόγο. Ο καπιταλισμός, παρά τα ερωτήματα της Αριστεράς, έφτασε σε ένα σημείο την ανάπτυξη, όπου ο πλανήτης φάνηκε πεπερασμένος, για να συνεχίσει με τους ίδιους ρυθμούς η ανάπτυξη και τέθηκε το ζήτημα της αποανάπτυξης, της απομεγέθυνσης. Και τίθεται το ερώτημα. Η ανάπτυξη ή η αποανάπτυξη είναι αριστερό πρόταγμα; Η κάτι πιο γενικό για να επιφέρουμε μεγαλύτερη σύγχυση. Τι είναι Αριστερό και τι Δεξιό στην προκειμένη περίπτωση;

Τρίτον: Η Ευρώπη. Η Αριστερά στην Ελλάδα και κυρίως η τάση που εκπροσωπεί ο Σύριζα πρόβαλλε μόνιμα και σταθερά τον Ευρωπαϊκό

προσανατολισμό από τον ευρωκομμουνισμό μέχρι σήμερα. Και πράγματι όλες οι ιδέες και οι αφηγήσεις της Αριστεράς, συμπεριλαμβανομένων και των κομμουνιστικών, είναι παραγωγή του Ευρωπαϊκού πνεύματος στην προσπάθεια αποκατάστασης του αισθητού κόσμου. Μπορεί όμως για πολιτικούς λόγους ετεροκαθορισμού σήμερα να φαίνεται αντιευρωπαϊκού προσανατολισμού κάτι το οποίο έκανε και ο Α Παπανδρέου, χωρίς να είναι αριστερός. Σήμερα υπάρχει και ο ευρωσκεπτικισμός, ο εθνοκεντρισμός και άλλα παράγωγα της εμπειρίας του κλειστού, τα οποία είναι Δεξιού προσήματος. Η Αριστερά πως θα διακριθεί σε αυτό το περιβάλλον; Να διαπιστώσουμε όμως ότι υπάρχει και κάτι πέρα από την Ευρώπη, ένας σύγχρονος αντικαπιταλιστικός διαφωτισμός που μας απαλλάσσει από λαϊκίστικα διλλήματα.

Τέταρτον: Ο περίφημος **ιστορικός συμβιβασμός** έχει επιβληθεί ή μάλλον έχει γίνει αποδεχτός ντε φάκτο. Αυτό σημαίνει ρητά και κατηγορηματικά ότι από την Αριστερά δεν τίθεται θέμα ανατροπής του καπιταλισμού αλλά διαχείρισής του. Ο καπιταλισμός με ανθρώπινο πρόσωπο αντικατέστησε τον σοσιαλισμό με ανθρώπινο πρόσωπο. Και η όποια αγανακτισμένη αντιπολίτευση σε αυτό το πλαίσιο διεξάγεται. Αυτή η διαπίστωση γίνεται για το συμπέρασμα που ακολουθεί. Δεν χρειάζεται να συγκυβερνήσει με τη Δεξιά, προκειμένου να συμβιβαστεί ιστορικά. Αλλά είναι Αριστερό το αίτημα για ανθρώπινο καπιταλισμό με κευνοσιανή οικονομική πολιτική;

Μακριά από κάθε παρελθοντολογία μπροστά μας έχουμε μια νέα αριστερά που αναδύθηκε με συγκεκριμένους όρους. Ο Σύριζα είναι αυτός που κατόρθωσε να εκφράσει εκλογικά το σύνολο της «κοινωνικής αριστεράς» και να αποκαταστήσει μια ιστορική «αδικία» Ελληνικής ιδιαιτερότητας. Δηλαδή να επανακτήσει τους ψηφοφόρους του ρεύματος της ΕΔΑ και να συνδεθεί με αυτό το ρεύμα, ενσωματώνοντας φυσικά τον ιστορικό συμβιβασμό. Με λίγα λόγια η Λαϊκή Αριστερά είναι μια επίκληση πολιτικού νοήματος, που ο Σύριζα το χρειάζεται και προς τα εκεί προσανατολίζεται. Τώρα στο ερώτημα αν η Λαϊκή Αριστερά θα «τραβήξει» τον Σύριζα ή ο Σύριζα την Λαϊκή Αριστερά η απάντηση είναι στο δεύτερο

σκέλος στο βαθμό που θέλει ο Σύριζα να επιβιώσει.

Επίσης θα καλεστεί άμεσα να απαντήσει σε συγκεκριμένα ζητήματα και κυρίως να πάρει θέση ενάντια στις προηγούμενες αφαιρέσεις του, ακόμα να πείσει γιατί η «αναγκαστική» θέση της κρατικοποίησης είναι αριστερή και ακόμη για τις θέσεις της απέναντι στην ανάπτυξη, στην οικολογία, στα κινήματα, στο μεταναστευτικό, στην αναδιανομή, στην ΕΕ. Αυτό λοιπόν το σύνολο των σχεδίων που απαιτεί η λαϊκή αριστερά ο Σύριζα θα πρέπει να αποδείξει ότι τα σχέδιά του είναι αριστερά αλλά θα βολευόμασταν να αποδείξει, αν είναι σχέδια. Γιατί εδώ στην προκειμένη περίπτωση του Σύριζα ο Κομμουνισμός ως καθολική αφαίρεση δεν υπάρχει παρά μόνο για πολύ εσωτερικούς καταναλωτισμούς και η έλλειψη της επίκλησής του θα τον δυσκολεύει στα ελλείμματα της εμπειρίας του. Ας «πετάει» και κανένα κομμουνιστικό, καλύπτοντας ένα μικρό έλλειμμα, δεν θα το παρεξηγήσει κανένας, αλλά αυτό δεν θα είναι σωτήριο. Η συγκεκριμένη θέση της Αριστεράς στη σύγχρονη μετανεωτερική κοινωνία αλλά και το πολιτικό και νοηματικό σχέδιο δεν καλύπτονται με τις ασπιρινούλες της κορυφαίας αφαίρεσης του μαρξισμού – λενινισμού ή με τις όποιες αναπαυτικές αφηγήσεις του παρελθόντος.

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στο **Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15**.

Κράτος, εξουσία, αυτονομία

Αλέξανδρος Σχισμένος

Προσφάτως, ο Θεοφάνης Τάσης σε άρθρο του στην 'Εφημερίδα των Συντακτών' στο πλαίσιο αφιερώματος στον Καστοριάδη έγραψε μεταξύ άλλων : 'Όμως ο Καστοριάδης δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αναρχικός για έναν επιπλέον λόγο: Στην περιγραφή της αυτόνομης κοινωνίας όπως αυτή αναπτύσσεται στο 'Πάνω στο

περιεχόμενο του Σοσιαλισμού' συναντούμε την ύπαρξη Κράτους και κεντρικής κυβέρνησης'[1] . Δεν διαφωνούμε πως ο Καστοριάδης δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αναρχικός και έχει εκφράσει και ο ίδιος ρητά τις διαφοροποιήσεις του στην συνέντευξη που παραχώρησε στην συντακτική ομάδα της Αναρχικής εφημερίδας της Θεσσαλονίκης 'Εκτός Νόμου' το 1991[2]. Ωστόσο η άποψη ότι ο ίδιος υποστήριζε την ύπαρξη κράτους είναι σαφώς λανθασμένη και προκαλεί μία σοβαρή έκπληξη. Δεν θα αναρωτηθούμε εδώ ποια σκοπιμότητα κρύβεται πίσω από αυτή την παρερμηνεία. Ωστόσο αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι το Περιεχόμενο του Σοσιαλισμού είναι συλλογή κειμένων του φιλοσόφου από το 1952 έως το 1978, δηλαδή κειμένων που προηγούνται και έπονται της ρήξης του με τον μαρξισμό. Γνωρίζουμε ότι ο μαρξισμός δέχεται και προϋποθέτει το κράτος, ωστόσο η ρήξη του Καστοριάδη με την μαρξική φιλοσοφία είναι επίσης ρήξη με την έννοια του Κράτους. Η άποψη λοιπόν που ζητά να επανοικειοποιηθεί ολόκληρο τον Καστοριάδη προς χάριν της κρατιστικής σκέψης είναι μία πρόκληση και πρόσκληση για σκέψη.

Χρησιμοποιούμε την λέξη 'κράτος' με την ευρεία της έννοια, όμως η έννοια αυτή δεν είναι πραγματικά τόσο ευρεία για να ενσωματώσει κάθε μορφή εξουσίας και κάθε μορφή πολιτικής θέσμησης που εμφανίστηκε στην Ιστορία. Για να αποφύγουμε το λάθος της ταύτισης του Κράτους με την Εξουσία, λάθος εντυπωμένο βαθιά στην νεώτερη πολιτική θεωρία και δύσκολο να εντοπιστεί, πρέπει καταρχάς να θέσουμε έναν γενικό ορισμό της έννοιας αυτής, που μπορεί να μας βοηθήσει στην διάκριση του κράτους και την εξουσίας.

Αναφέρει ο Καστοριάδης: 'Κράτος υπάρχει εκεί που υπάρχει κρατικός μηχανισμός χωριστός από την κοινωνία και στην πράξη ανεξέλεγκτος, όπως τον βλέπουμε σήμερα ακόμα και στις λεγόμενες δημοκρατικές χώρες, δηλαδή τις χώρες όπου ισχύει ένα καθεστώς φιλελευθερης ολιγαρχίας.' [3]

Ο κρατικός μηχανισμός αναπτύσσεται ως μονοπωλιακός μηχανισμός αναπαραγωγής, διατήρησης, διανομής, της εξουσιαστικής κοινωνικής ομάδας και ενσωματώνει τις πολιτικές λειτουργίες

της νομοθέτησης, της απόφασης, της εκτέλεσης και της δικαιοσύνης, διαχωρίζοντάς τες από το κοινωνικό σώμα και διατηρώντας το μονοπώλιο τόσο του νόμιμου λόγου όσο και της νόμιμης βίας. Ως τέτοιος ενσωματώνει τον κοινωνικό χρόνο και τον διαμορφώνει άνωθεν ως επίσημη κοινωνική χρονικότητα. Στην πραγματικότητα ενσωματώνει και μεγάλες περιοχές της οικονομικής σφαίρας, ακόμη και στις πλέον νεοφιλελευθères πολιτικές, στο βαθμό που αποτελεί την θεσμική τους επικύρωση και στο βαθμό που αναπτύσσει και ιδιαίτερες οικονομικές δραστηριότητες, τόσο εσωτερικής διαπλοκής όσο και εξωτερικής επιχειρηματικότητας.

Η νεωτερική πολιτική φιλοσοφία, επιχειρώντας την λεγόμενη 'διάκριση των εξουσιών' και την θέση συνταγματικών περιορισμών στον 'ανεξέλεγκτο' αυτό μηχανισμό, απλώς έθεσε σχηματικές διακρίσεις δικαιοδοσίας πίσω από τις οποίες η σύγκλιση και η διαπλοκή των κέντρων εξουσίας συνεχίζεται αδιάκοπα. Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για πραγματικό διαχωρισμό της νομοθετικής, της εκτελεστικής και της δικαστικής εξουσίας, καθώς οι κυβερνήσεις και οι κεφαλαιούχοι χρηματοδότες τους επικαλύπτουν τις επιμέρους εξουσίες, τόσο ως κράτος, όσο και ως εταίροι του κράτους, αλλά και ως παρακράτος. Η μονοπώληση της εξουσίας από το κράτος είναι ο πραγματικά προβληματικός διαχωρισμός που έχει επιβληθεί και στην βάση αυτού του διαχωρισμού της εξουσίας από την κοινωνία έχει στηθεί η υπόσταση του κράτους. Δεν είναι όμως ιστορικά η μόνη εναλλακτική. Για να μην ταξιδέψουμε σε άγνωστους πολιτισμούς, αλλά στον πλέον γνωστό μας άγνωστο, θα παραθέσουμε το παράδειγμα που ο Καστοριάδης αναφέρει, μιας αντίθετης αντίληψης.

'Η ιδέα του «Κράτους» ως ενός θεσμού διακριτού και διαχωρισμένου από το σώμα των πολιτών δεν θα ήταν κατανοητή από έναν (αρχαίο) Έλληνα. Βεβαίως, η πολιτική κοινότητα υπάρχει σε ένα επίπεδο το οποίο δεν ταυτίζεται με τη συμπαγή, 'εμπειρική', πραγματικότητα των τόσο πολλών χιλιάδων ανθρώπων που συνέρχονται σε δεδομένο τόπο και δεδομένο χρόνο. [...]

Ωστόσο η διάκριση δεν γίνεται μεταξύ «Κράτους» και «πληθυσμού» αλλά μεταξύ του διαρκούς, συσσωματωμένου σώματος των αειθαλών και απρόσωπων Αθηναίων και αυτών που ζουν και αναπνέουν [στην πόλη].’ [4]

Εδώ η διάσταση μεταξύ της φαντασιακής και της υπαρκτής πολιτικής κοινότητας δεν είναι μία διάκριση που επισυμβαίνει στο θεσμικό-κοινωνικό επίπεδο (ως διάκριση δικαιοδοσίας και στεγανοποίηση της εξουσίας), αλλά στο επίπεδο του κοινωνικού φαντασιακού ως διάσταση μεταξύ του προτύπου και της πραγματικότητας. Αντιθέτως, η ύπαρξη των κρατικών θεσμών στηρίζεται στην ιεροποίηση της αυθεντίας και την ταυτόσημη σμίκρυνση της φαντασιακής πολιτικής κοινότητας στα όρια μίας ολιγαρχικής ελίτ.

Το νεωτερικό εθνοκράτος, θεμελιωμένο όχι στην θεία αυθεντία, αλλά στην αυθεντία μίας υποτιθέμενης γενικής βούλησης, και συγκροτημένο με όρους εθνικής ομοιογένειας και καθετοποιημένης γραφειοκρατικής εξουσίας, υποτίθεται, σύμφωνα με τον κυρίαρχο ιδρυτικό μύθο, ότι αντιπροσωπεύει το έθνος, την κοινωνία νοούμενη ως ‘έθνος’, ενάντια στα ιδιωτικά και ξένα συμφέροντα που το επιβουλεύονται. Έχει ενδιαφέρον να επισημάνουμε δύο ιδιαίτερους εθνοκρατικούς θεσμούς που αποτελούν ενσωματώσεις κοινωνικών λειτουργιών στις τεχνικές της εξουσίας και είναι η κρατική υποχρεωτική παιδεία και η στρατιωτική θητεία, παρότι και τα δύο εκχωρούνται στο ιδιωτικό κεφάλαιο σήμερα. Όμως κατά τη διάρκεια της συγκρότησης των εθνοκρατών τον 19ο αιώνα, αυτοί οι δύο θεσμοί έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εθνική και γλωσσική ομογενοποίηση των πληθυσμών, καθώς έστησαν έναν μηχανισμό εκπαίδευσης και επιβολής καθολικό και υποχρεωτικό από τη νεαρή ηλικία, αναλαμβάνοντας σε μεγάλο βαθμό πλευρές του εκκοινωνισμού που τυπικά ανήκαν στην οικογένεια. Το εθνοκράτος, ως ‘εκπρόσωπος’ της ‘ενιαίας’ βούλησης του λαού μπορεί να υποκαταστήσει την οικογένεια, ως διευρυμένο γένος καθώς στηρίζεται σε μία πιο εκλεπτυσμένη θεωρία πολιτικού πατερναλισμού.

Η κλασική φιλελεύθερη πολιτική θεωρία του Διαφωτισμού

επικαλείται ένα υποθετικό 'κοινωνικό συμβόλαιο' που υποτίθεται ότι εξασφαλίζει τον περιορισμό της αυθαιρεσίας των κυβερνώντων. Φυσικά, σαν ιδρυτικός μύθος, ο μύθος είναι εντελώς επίπλαστος. Ωστόσο, το 'κοινωνικό συμβόλαιο' αποτελεί μία ισχυρότατη σημασία δικαίωσης της σημερινής κοινοβουλευτικής ολιγαρχίας και ενσαρκώνεται θεσμικά στην μορφή του Συντάγματος[5], του θεμελιώδους νόμου που θέτει τους όρους και τα όρια της κρατικής κυβερνητικής εξουσίας, παρότι όλοι ξέρουμε ότι τα όρια αυτά αποτελούν κενό γράμμα. Δεν είναι τυχαίο ότι η υπαρκτή εξουσία ξεπερνά αναιδώς και αφειδώς τα συνταγματικά όρια χωρίς μεγάλο κόστος. Υπάρχει ένα λογικό και νοηματικό κενό πίσω από την ίδια την ιδέα μιας εθελούσιας παραχώρησης της κοινωνικής εξουσίας στο κράτος, μίας παραχώρησης που θεωρητικά συνέβη άπαξ (δηλαδή δεν συνέβη ποτέ πραγματικά) αλλά νομιμοποιεί πλήρως τους κεντρικούς θεσμούς της κρατικής εξουσίας.

Το νεωτερικό εθνοκράτος, αποτελεί επίσης μία κοινωνικοϊστορική μορφή όπου συνδυάζεται το ιστορικό ρεύμα του πολιτικού φιλελευθερισμού με το όμορο ιστορικό ρεύμα του οικονομικού καπιταλισμού. Το εθνοκράτος, είτε στην 'δυτική' είτε στην 'σοσιαλιστική' του εκδοχή, επικυριαρχείται από τους οικονομικούς μηχανισμούς του διεθνούς καπιταλισμού, παρότι θεωρητικά υποτίθεται ότι είναι διακριτό από την 'αγορά'.

Η διαπιστωμένη αυτονόμηση της οικονομικής σφαίρας στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, (η οποία συνδυάζεται με την απόλυτη επιβολή των κυρίαρχων καπιταλιστικών φαντασιακών σημασιών της απεριόριστης ανάπτυξης και της διαρκούς συσσώρευσης κέρδους στην σφαίρα του πολιτικού και την βαθιά τους διείσδυση στο μάγμα του κοινωνικού φαντασιακού, τόσο στο βάθος της συλλογικής ιδιοεικόνας της κοινωνίας όσο και στην επιφάνεια του πολιτικού και θεωρητικού λόγου), συνεπάγεται εξίσου μία μεταφορά της εξουσιαστικής αυθεντίας στις οικονομικές δομές και την συνεπακόλουθη πρόσδεση των κρατικών θεσμών στο άρμα των κεφαλαιοκρατικών μηχανισμών. Η 'ορθολογικότητα' του καπιταλιστικού συστήματος ουσιαστικά

είναι μία κακότεχνη εργαλειακή ορθολογικότητα οιωνεί αυτονομήσιμων δικτύων πολιτικής και οικονομικής εξουσίας και ένας διαπιστωμένος παραλογισμός[6], ωστόσο ισχυροποιεί την εξίσου παράλογη 'ορθολογικότητα' του Κράτους.

Η δημοκρατία, όμως, ως άμεση δημοκρατία, αποτελεί την εμφάνιση της πολιτικής, ως πραγματικής πολιτικής, πολιτικής με στόχο την ελευθερία. Η πολιτική, για τον Καστοριάδη, αποτελεί την ρητή αμφισβήτηση της κοινωνικής θέσμησης και την συνειδητή αυτοκριτική δραστηριότητα του συνόλου της κοινωνίας πάνω στο ζήτημα των νόμων και των θεσμών. Η πολιτική, με άλλα λόγια, δεν αναφέρεται απλώς στη σφαίρα της ρητής εξουσίας, όπως το κρατικό, αλλά στον έμπρακτο αναστοχασμό των θεσμών στο επίπεδο της κοινωνίας.

Στο κοινωνικό επίπεδο αυτή η αμφισβήτηση πραγματώνεται με την δημιουργία ενός πραγματικά δημόσιου χώρου, χώρου λήψεως των πολιτικών αποφάσεων και τη γεφύρωση της αντίθεσης δημοσίου – ιδιωτικού με την έμπρακτη συμμετοχή των πολιτών στην λήψη των αποφάσεων και στην υλοποίησή τους.

Παρόλο που η ριζική υποεξουσία, η εξουσία της γλώσσας και της παιδείας δεν μπορεί να καταργηθεί, ωστόσο η εν δυνάμει πλήρης και άμεση συμμετοχή της κοινωνίας στη λήψη και στην εκτέλεση των πολιτικών αποφάσεων, καταργεί το κράτος ως διαχωρισμένη εξουσία και την αυθεντία ως ιερή εξουσία. Καταργεί επίσης κάθε έννοια αντιπροσώπευσης αναγνωρίζοντας κάθε άνθρωπο ως αυτόνομο και την αυτονομία αυτή ως προϋπόθεση αλλά και βλέψη της αυτονομίας όλων, πράγμα που σημαίνει ότι κανείς δεν μπορεί ούτε να μιλήσει, ούτε να αποφασίσει εκ μέρους κάποιου άλλου. Αυτή η αυτονομία που πραγματώνεται από το άτομο κοινωνικά, ορίζει και έναν διαφορετικό κοινωνικό ιδιόχρονο, έναν συλλογικό χρόνο ο οποίος δεν μπορεί να διατεθεί ή να εκπροσωπηθεί δίχως να πληγεί η ελευθερία του ατόμου. Ο δημόσιος χρόνος αποδίδεται στο πολιτικό σώμα, στον κοινωνικό αναστοχασμό και στην ατομική δημιουργία εντός του δημόσιου χώρου, όπως και στις συλλογικές διαδικασίες νομοθεσίας και απόδοσης δικαιοσύνης. Αντιστρόφως προς αυτό που συμβαίνει

σήμερα, όπου ο ιδιωτικός χρόνος έχει ταυτιστεί απόλυτα με τον ελεύθερο χρόνο. Ο ελεύθερος χρόνος, ο χρόνος της ελευθερίας, δεν μπορεί παρά να εμπεριέχει και μία διακριτή ιδιωτική διάσταση, όμως δεν μπορεί να περιοριστεί στην ιδιωτική σφαίρα δίχως να πάψει να είναι ελεύθερος, καθώς η ελευθερία θεσμίζεται κοινωνικά και σαν δημόσιο νόημα τόσο ως χώρος όσο και ως χρόνος.

Ο νόμος τίθεται υπό διαρκή κρίση, ως ουσία της θεσμίζουσας δραστηριότητας της πόλεως, τίθεται δηλαδή ρητά και συνειδητά υπό την επίγνωση του Χρόνου. Η κοινωνία ανοίγοντας το ερώτημα του Νόμου ουσιαστικά αναγνωρίζει τη θνητότητα των θεσμών της. Οι ελεύθεροι πολίτες αναγνωρίζουν πως ο νόμος μπορεί να αλλοιωθεί, είτε συνειδητά είτε από το πέρασμα του Χρόνου και επιλέγουν μια ενεργητική στάση απέναντι σε αυτή την αναπόδραστη αλλοίωση.

Μία πραγματικά πολιτική στάση οφείλει λοιπόν να αναιρέσει την ταύτιση εξουσίας και κράτους, ώστε να καταστεί δυνατή η απόρριψη του κρατικού και ιεραρχικού φαντασιακού και ταυτόχρονα η δημιουργία νέων ελευθεριακών μορφών απόδοσης και άσκησης της εξουσίας, δηλαδή αντιιεραρχικών και αμεσοδημοκρατικών θεσμών, όπου φορέας εξουσίας είναι το αυτόνομο πραγματικό υποκείμενο. Το πολιτικό πράττειν αποκτά ουσία όταν πέρα από μορφές αντίστασης δημιουργεί θεσμούς ελευθερίας. Αιχμή αυτού του πράττειν είναι η άρση της αντίθεσης αρχής δημόσιου – ιδιωτικού, με την θεώρηση του δημόσιου ως κοινωνικού, με την άρση της ταύτισης κρατικού-δημόσιου και κράτους – εξουσίας, με την κοινωνική αυτοκυβέρνηση και την κατάργηση του κράτους. Η απόδοση του πραγματικού δημόσιου χώρου και χρόνου και των εξουσιών που αυτός συνολίζει, πίσω στην κοινωνία και στον κάθε πολίτη ξεχωριστά, καταργεί και την επίπλαστη αντίφαση πολιτικού – κοινωνικού.

Συνεπώς, δεν είναι μόνο το πολιτικό πρόταγμα της αυτονομίας στην σκέψη του ύστερου Καστοριάδη (μετά το '65) αντίθετο προς την έννοια του κράτους ή μίας κεντρικής κυβέρνησης, αλλά και η

ίδια η δημοκρατία, η άμεση δημοκρατία, τόσο ως νόημα όσο και ως εμπειρία. Τα υπόλοιπα είναι ιδεολογικές ακροβασίες.

[1] Βλ. Το άρθρο όπως αναδημοσιεύεται στην συλλογή '5 οικουμενικοί έλληνες στοχαστές' σελ.72, εκδ. Των Συναδέλφων, Αθήνα 2014

[2] Επαναδημοσιευμένη στο περιοδικό Contact τ.10, και στο 'Εννοιες και όροι του Κορνήλιου Καστοριάδη', εκδ. Βιβλιοπέλαγος, Αθήνα 2013

[3] Κ.Καστοριάδης, Οι ομιλίες στην Ελλάδα, εκδ. Ύψιλον, σελ. 65

[4] Κ.Καστοριάδης, Philosophy, Politics, Autonomy, σελ. 110

[5] Οφείλουμε να αναφέρουμε την εξαίρεση της Αγγλίας, που είναι και η μήτρα των σημασιών του εθνικού κράτους και του αστικού κοινοβουλευτισμού, όπως βεβαίως και του οργανωμένου εργατικού κινήματος και του βιομηχανικού καπιταλισμού, πάντοτε ένα ιστορικό βήμα πιο πέρα από την ηπειρωτική Ευρώπη, όπου έγινε η πρώτη νεωτερική κατατόμηση βασιλιά ήδη από τον 17ο αιώνα, αλλά δεν υπάρχει Σύνταγμα.

[6]Βλ. σχετικά Κ.Καστοριάδης, Η 'ορθολογικότητα' του καπιταλισμού, εκδ. Ύψιλον, 1998

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15

Τρανσφοβία, ακτιβισμός και πολιτικές συμμαχίες

Ερωφίλη Εν Ταύροις

Τους τελευταίους καυτούς μήνες από το Athens Pride κι έπειτα έχει επανέλθει στην επιφάνεια ένα από τα μεγαλύτερα αγκάθια της lgbtq κοινότητας. Η τρανσφοβία και η αναπαραγωγή τρανσφοβικού λόγου. Συνοπτικά, ως τρανσφοβία εμείς οι τρανς

γυναίκες, τρανς άντρες και άλλ@, ορίζουμε την υποτίμηση, πχ. δεν είσαι γυναίκα, είσαι τρανς, την προκατάληψη, πχ. οι τρανς γυναίκες κάνουν μόνο σεξουαλική εργασία, τον οποιοδήποτε αποκλεισμό εξαιτίας της ταυτότητας του φύλου μας, όπως είναι η μη νομική αναγνώριση του, της ανομοιότητας των σωμάτων μας με τα σώματα που ο μη τρανς κόσμος αναγνωρίζει ως αυθεντικά κι άξια να αντιπροσωπεύουν τα δύο κυρίαρχα "γνήσια φύλα" υπό την ηγεμονία της κανονικότητας. Επίσης ως τρανσφοβία ορίζουμε το κατεστημένο ότι ως τρανς άτομα δεν έχουμε πρόσβαση στην υγεία, στην παιδεία και στην εργασία, και αν κι όταν έχουμε είναι καθαρά θέμα τύχης.

Στην Ελλάδα ο τρανσφοβικός λόγος, που αναπαράγεται για να προσβάλει ή να κατηγοριοποιήσει τις τρανς γυναίκες, μετρά κάποιες δεκαετίες και είναι εξέλιξη-προσαρμογή του ομοφοβικού λόγου, μιας και το υποκείμενο "τρανς γυναίκα" θεωρείται όλα αυτά τα χρόνια από την πλειονότητα των ανθρώπων, που θέλουν να λέγονται «φυσιολογικοί», «εξελιγμένο μοντέλο» του gay άνδρα. Αυτό οφείλεται και στο ότι την περίοδο συγκρότησης του lgbt κινήματος, τα αιτήματα της σεξουαλικής απελευθέρωσης, της ατομικής ελευθερίας και της επιβίωσης υπερίσχυσαν του αιτήματος της διεκδίκησης της ταυτότητας φύλου, καθώς στην πρώτη κυβέρνηση της μεταπολίτευσης (Κ. Καραμανλής) η εφαρμογή της επιχείρησης «Αρετή» , που προέβλεπε τη σύλληψη και εξορία των lgbt ατόμων, απειλούσε άμεσα τη ζωή και την ατομική τους ελευθερία. Η ενημέρωση γύρω από τρανς θέματα ήταν ακόμα πιο ελλιπής από τη σημερινή , ο όρος «τραβεστί» ήταν κυρίαρχος και η τρανς ορατότητα υπήρχε μόνο στα στέκια και στις πιάτσες υπό το καθεστώς φόβου της καθημερινής αστυνομικής βίας αλλά και των επιθέσεων από συμμορίες, που δρούσαν τότε.

Κι ενώ σήμερα μπορούμε να παραδεχτούμε την σχεδόν πλήρη άγνοια του κόσμου -ηθελημένα η μη- σχετικά με τρανς θέματα και τρανς ζωές, μιας και η κυρίαρχη αφήγηση που τα media έχουν επιβάλει έχει παγιωθεί στις συνειδήσεις εδώ και δεκαετίες, δεν μπορούμε να σταματήσουμε να υπάρχουμε, φέροντας την δική μας προσωπική διαφορετική αφήγηση, σε μια τρανς ζωή όπου η διεκδίκηση της

ταυτότητας φύλου απασχολεί περισσότερο από την σεξουαλική απελευθέρωση, σήμερα που οι πιάτσες έχουν αδειάσει και τα sites έχουν γεμίσει, σήμερα που γίνονται πογκρόμ "καλλωπισμού πόλεων" στα πλαίσια του Ξένιου Δία, που οι ιδιοκτήτες αρνούνται να μας νοικιάσουν σπίτι, που τα αφεντικά δεν μας προσλαμβάνουν, που οι μη τρανς άνθρωποι ακόμα μας κοιτάζουν περίεργα, που οι άντρες εξακολουθούν να μας βλέπουν μόνο σαν εξωτικές σεξομηχανές που την ημέρα τις κράζουν και τη νύχτα τις φλερτάρουν, και που δεν υπάρχει πια ούτε η εναλλακτική της σεξουαλικής εργασίας για την επιβίωση.

Η αφορμή για την φρενίτιδα τρανσφοβίας στην lgbtq κοινότητα δόθηκε με το μοίρασμα του κειμένου της ομάδας queertrans (μπορείς να διαβάσεις το κείμενο εδώ queertrans.espin.net) στο Athens Pride 2014. Οι απαντήσεις ήρθαν από τους "τοιίχους" του facebook όπου κάθε αυτοπροσδιοριζόμενος/η ως ακτιβιστής και ακτιβίστρια θεωρεί τόπο πολιτικής κριτικής κι έκφρασης και άνθρωποι της κοινότητας που μέχρι τότε θεωρούσαμε συμμάχους, μας έκοψαν και την καλησπέρα. Οι απαντήσεις ήρθαν από gay tv persona με αφορμή άρθρο "προχωρημένου" περιοδικού. Ότι τα «φρεσκοεγχειρισμένα μας μουνόχειλα» θα έπρεπε να τα επιδεικνύουμε στους φωτογράφους την ημέρα της πορείας και δεν θα έπρεπε να αντιδρούμε όταν κάποιος μας φωτογραφίζει χωρίς τη συναίνεση μας, γιατί αυτό είναι «ένδειξη μη υπερηφάνειας», άρα ντροπής. Σύμφωνα με την δημοσιογράφο, αφού δεν είμαστε πρόθυμες και χαμογελαστές ανά πάσα ώρα και στιγμή απέναντι στον φωτογραφικό φακό του κάθε επαγγελματία, του κάθε ερασιτέχνη ή του κάθε φασίστα, που φακελώνει, κι αφού ντρεπόμαστε για μας, τι διεκδικούμε πολιτικά; Ας καθόμαστε κλεισμένες σπίτια μας. Άλλωστε η τρανσφοβική ελληνική κοινωνία έχει καταφέρει ήδη να αποκλείσει κοινωνικά πολλά τρανς άτομα. Και με όλους αυτούς τους τρόπους συνεχίζει να το κάνει. Τα έχει κλείσει στα σπίτια τους. Τα έχει στείλει στο νοσοκομείο ξυλοδαρμένα. Τα έχει ξεφτιλίσει στο δρόμο. Τα έχει βιάσει. Τα έχει αναγκάσει να διακόψουν το σχολείο ή τις σπουδές τους. Τα έχει οδηγήσει σε απόπειρα αυτοκτονίας. Οι απαντήσεις αυτές ουδεμία σχέση έχουν με πολιτική κριτική, είναι υποτιμητικός

τρανσφοβικός λόγος, εκδίκηση και θυμός επειδή οι τρανς μίλησαν και είπαν πως διαφωνούν και το έκαναν και κείμενο και τόλμησαν και να το μοιράσουν. Οι απαντήσεις ήρθαν μέσα από κείμενο μέλους της επιτροπής του Athens Pride, που δημοσιεύθηκε σε ιστοσελίδα gay περιοδικού και υποστήριζε ότι τα τρανς άτομα «αυτοπεριθωριοποιούνται»! Μετά από πλήθος αντιδράσεων ζήτησε συγνώμη και παραδέχτηκε την τρανσφοβία του και την άγνοια του, γράφοντας κείμενο με ακόμα περισσότερη τρανσφοβία... Οι απαντήσεις ήρθαν από εκδότη αυτή τη φορά, άλλου gay περιοδικού... «Οι χοντροκωλάρες σας δεν είναι για τις καρέκλες των επιτροπών».

Κι εκεί που θα λέγαμε πως η τρανς κοινότητα, έστω και διαδικτυακά, έστω κι αν σε άλλα θέματα διαφωνεί, συμφώνησε και διαμαρτυρήθηκε κατά της τρανσφοβίας στην lgbtq κοινότητα, εκεί ακριβώς διαβάσαμε τρανσφοβικό λόγο να απευθύνεται πια από τρανς γυναίκα προς άλλη τρανς γυναίκα. Κι ενώ αποσύρθηκαν τα σχόλια, ζητήθηκαν συγνώμες, κι αναγνωρίστηκε η ευθύνη για έλλειψη ενδοκοινοτικής δουλειάς στον συγκεκριμένο τομέα, το ερώτημα παραμένει. Πώς όταν αναπαράγεται τρανσφοβικός λόγος δημόσια ανάμεσα σε μέλη της κοινότητας, μπορούμε να συνεχίσουμε να διεκδικούμε την μη αναπαραγωγή του εκτός της κοινότητας; Και φυσικά δεν μιλάμε για επανοικειοποίηση, αλλά για επιθετικό τρανσφοβικό λόγο που σκοπό έχει να προσβάλλει και να ιεραρχήσει σύμφωνα με κάποια τρανς στερεότυπα (πχ. οι post op τρανς γυναίκες δεν έχουν οργασμό, οι pre op τρανς γυναίκες δεν έχουν ταυτότητα με γυναικεία στοιχεία, άρα τους μιλάμε στο αρσενικό). Και το θέμα δεν είναι η εικόνα της τρανς κοινότητας προς τα έξω, έτσι κι αλλιώς η κοινότητα δεν είναι ένα πράγμα, δεν εκπροσωπείται από μία ομάδα ή ένα πρόσωπο αλλά από όλ@ μας σε καθημερινή βάση.

Όλα τα τρανς άτομα, που είναι out, εκπροσωπούν την κοινότητα, κυρίως αυτά που ασχολούνται με την πολιτική και τις συλλογικότητες. Επίσης, τα άτομα που επιλέγουν να δίνουν συνεντεύξεις διεκδικώντας ορατότητα και που μιλούν ανοιχτά για το βίωμα τους. Το θέμα είναι πώς, αν εμείς τα τρανς άτομα δεν

ξεπεράσουμε την δική μας εσωτερικευμένη τρανσφοβία, μπορούμε να απευθύνουμε πολιτικό λόγο σε υποκείμενα που ουδεμία σχέση έχουν με το θέμα και δεν αναγνωρίζουν καν τα προνόμια μιας μη τρανς ζωής; Φυσικά και μπορούμε όσο αρνούμαστε να αναπαράγουμε τρανσφοβικό λόγο κι αρνούμαστε να μας τον απευθύνουν, αυτό είναι όρος για οποιαδήποτε συζήτηση και συναναστροφή. Έχουμε βαρεθεί να ακούμε ότι φταίμε γιατί προκαλούμε, ότι μπορούμε να λύσουμε μόνες μας τα τρανς θέματα, ότι είμαστε θυμωμένες άνευ λόγου, ότι, αν είμαστε καλές, ευγενικές κι υπομονετικές όλοι θα μας συμπαρασταθούν, κι ότι όλοι μας καταλαβαίνουν απόλυτα, άλλωστε είμαστε όλ@ θύματα του καπιταλισμού κι έχουμε κοινά βιώματα καταπίεσης. (what?)

Πραγματικά κάποιες φορές νιώθω πως με έναν περίεργο μηχανισμό κάποιοι cis άνθρωποι που θέλουν να είναι σύμμαχοι, θαυμάζουν έως και ζηλεύουν τις δυσκολίες και την κακοποίηση μιας τρανς ζωής τόσο που θα ήθελαν ή νομίζουν ότι την έχουν ζήσει. Παρατηρώντας την. Και δεν διστάζουν να την οικειοποιηθούν σε κάθε περίπτωση. «Ξέρουμε τι περνάτε», «έχουμε διαβάσει και Judith Butler», «κάποτε μίλησαμε με μια τρανς στο facebook», «κάποτε έκανα σεξ με μια τρανς», «ερχόμαστε και στο pride». Όχι, δεν έχουμε και δεν θα έχουμε κοινά βιώματα. Δεν θέλουμε τρανς σωτήρες. Δεν θέλουμε πολιτικά κόμματα που θα μας συμπεριλάβουν με το ζόρι στη λίστα με τα θαύματα που μπορούν να κάνουν αν εκλεγούν. Δεν θέλουμε πολιτικές ομάδες, που οικειοποιούνται την τρανς ατζέντα, για να ξεπλυθούν από τα χρόνια που έχουν αποκλείσει από τους πολιτικούς χώρους κάθε out lgbtq άτομο, κι εξακολουθούν να το κάνουν. Δεν συμφωνούμε με την πολιτική εκπτώσεων που ιεραρχεί τον σεξισμό, την ομοφοβία και την τρανσφοβία σε δευτερεύουσες και πολυτελείς εκδοχές του αντιρατσιστικού/αντιφασιστικού αγώνα. Δεν θέλουμε lgbtq ομάδες που περιλαμβάνουν το τιμής ένεκεν, χωρίς να έχουν τρανς μέλη, ούτε ιδέα για τρανς θέματα και σε κάθε τοποθέτηση τους αναπαράγουν τρανσφοβία. Δεν θέλουμε να πίνουμε μπύρες με την αναρχία και την αριστερά, όταν στις συνελεύσεις τους ο γυναικείος λόγος φιμώνεται, η θηλυκότητα θεωρείται αδυναμία, ο φεμινισμός ισούται με φασισμό και το χειρότερο ελάττωμα ενός

άντρα θεωρείται η πουστιά. Δεν θέλουμε να μορφώσουμε κανέναν προνομιούχο για τα προνόμια που η πατριαρχική κοινωνία του δίνει από τη μέρα της γέννησης του και ποτέ δεν μπήκε στον κόπο να τα αναγνωρίσει και να αναρωτηθεί γιατί άραγε το να είσαι cis straight άντρας είναι τόσο cool?

Θέλουμε σύμμαχες και συμμάχους. Εντός lgbtq κοινότητας κι εκτός. Που πρώτα θα μας ακούσουν, θα προσπαθήσουν να μας καταλάβουν, θα αναγνωρίσουν τα προνόμια τους και την άγνοια τους σχετικά με το τρανς βίωμα και την τρανς εμπειρία, θα έχουν την πρόθεση να ξεπεράσουν τα τρανς στερεότυπα, και τελικά θα καταλάβουν τι είναι όλα αυτά για τα οποία η κοινότητα διαμαρτύρεται και παλεύει. Η απάντηση βρίσκεται μέσα στην τρανς κοινότητα. Εκεί που εμείς υπάρχουμε ως εμείς. Όπως εμείς θέλουμε να υπάρχουμε. Έξω από τα όρια του έμφυλου κατεστημένου. Με τα ονόματα που εμείς διαλέξαμε για εμάς. Με τα τρανς σώματα μας. Με τις απαντήσεις που δίνουμε εμείς για εμάς. Στα περιβάλλοντα που νιώθουμε ασφαλείς. Με τους φίλους και τις φίλες μας. Τους συντρόφους και τις συντρόφισσες μας.

ΥΓ: Όσο @ περάσουν τον τρανς λαβύρινθο, δεν κερδίζουν μπισκοτάκι!

*Όπου @ περιλαμβάνονται όλα τα φύλα, αρσενικά, θηλυκά, ουδέτερα.

*pre op = pre operation/post op = post operation

*cis = μη τρανς

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15

«Άσφαιροι» και πάλι...

Δανάη Κασίμη

Δεν χρειαζόμαστε συστάσεις! Είμαστε για ακόμα μια φορά, ουδέτεροι και αποχαυνωμένοι, μάρτυρες της επικείμενης ψήφισης ενός νομοσχεδίου που αφορά τις ελληνικές ακτές και τον αιγιαλό. Ακόμη ένα δημόσιο αγαθό, εννοείται ότι ιδιωτικοποιείται μέσω της άμεσης εμπορευματοποίησης του, καταστρατηγώντας το πλέον ανύπαρκτο Σύνταγμα, το οποίο με τη σειρά του εννοείται, ότι έχει ισχύ μόνο όταν τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν αποτελούν εμπόδιο στην κυκλοφορία, στη συσσώρευση του κεφαλαίου και στην επανεπένδυση του.

Η σημερινή οικονομική κρίση, αποτέλεσμα της προ πολλού υπάρχουσας ανθρωπιστικής κρίσης σε βάρος των ανθρώπων του τρίτου κόσμου, σαρώνει στο πέρασμά της κάθε αξία που θεωρούσε δεδομένη ο αποχαυνωμένος δυτικός άνθρωπος (εμείς δηλαδή), ο οποίος για να ξυπνήσει πρέπει να απειληθεί ο ίδιος. Η καταστροφή του περιβάλλοντος έχει ξεκινήσει εδώ και πολλά χρόνια. Από τη στιγμή που ο άνθρωπος αποφάσισε ότι πρέπει να κυριαρχήσει απόλυτα πάνω στη φύση, αφού προηγουμένως κυριάρχησε στον ίδιο του τον εαυτό καθιστώντας τον μ' αυτόν τον τρόπο πιόνι ενός συστήματος εκμετάλλευσης, τα καταστροφικά αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν. Οι άνθρωποι έγιναν άγρια θηρία που επιτίθενται στο φυσικό τους περιβάλλον, αισθανόμενοι ότι μπορούν να ανακαλύψουν ακόμη και το μαγικό ζωμό της αιωνιότητας.

Σήμερα, εγκλωβισμένοι μέσα στα δεσμά του συστήματος, που οι ίδιοι δημιουργήσαμε και έχοντας ως πρωταρχικό στόχο να το σώσουμε από την κατάρρευση, ανεχόμαστε την εφαρμογή της ολοκληρωτικής πολιτικής των διαχειριστών του, δεχόμενοι να υποταχθούμε μπροστά στην απαξίωση κάθε δικαιώματος που θεωρούμε για κάποιο λόγο ότι προστατεύεται συνταγματικά.

Είναι αυτονόητο, ότι το ξεπούλημα των ακτών με το νομοσχέδιο που κατατέθηκε προς ψήφιση, εντάσσεται σε ένα γενικό σχέδιο καταστροφής το οποίο έχει ως στόχο το βραχυπρόθεσμο κέρδος. Φυσικά και δε μας εκπλήσσει ένα τέτοιο επικείμενο γεγονός, όταν πρώτα από όλα έχει ξεπουληθεί κάθε αξία της ανθρώπινης ζωής και αξιοπρέπειας, σηματοδοτώντας την περίοδο της

νεοδουλείας του 21^{ου} αιώνα στην Ελλάδα αλλά και στον υπόλοιπο δυτικό κόσμο. Οι μέρες της ευημερίας της δύσης έλαβαν τέλος και η διάσωση του κεφαλαίου που περνάει κρίση, προκειμένου να επανεπενδυθεί, απαιτεί όχι απλώς την κάρπωση της υπεραξίας εκατομμυρίων εργαζομένων, όπως γινόταν μέχρι τώρα, αλλά την υποθήκευση κάθε έμψυχου και άψυχου όντος. Οτιδήποτε μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την άνοδο των δεικτών της ανάπτυξης, εμπορευματοποιείται με μεθόδους fast track.

Το ερώτημα που τίθεται είναι μέχρι πότε θα δημοσιεύουμε απλά κείμενα διαμαρτυρίας και θα αρκούμαστε στην άσκοπη καταγγελία και τις φωνές οργής που δεν εκτονώνονται δημιουργικά και αποτελεσματικά προκειμένου να αναχαιτίσουν το προαναφερόμενο και γνωστό σε όλους σχέδιο των ολίγων. Μέχρι πότε θα ζητιανεύουμε από το φάντασμα του συντάγματος να αναστηθεί και να μας σώσει, όταν οι διαχειριστές της εξουσίας δε διστάζουν ακόμη και να δηλητηριάσουν τους υδάτινους πόρους μιας ολόκληρης περιοχής, όπως έγινε στις Σκουριές; Όταν οι ίδιοι δε διστάζουν ακόμα και να επαναφέρουν τα βασανιστήρια ως μέθοδο παραδειγματισμού, προκειμένου να πατάξουν τους αντιφρονούντες...Με ποιά λογική θεωρούμε, ότι το υπάρχον πολιτικό σύστημα μπορεί να μας προστατέψει και ως δια μαγείας να ενεργοποιήσει τις διατάξεις που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δημόσια αγαθά;

Τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα που είναι κατοχυρωμένα στο σύνταγμα, δεν μπορούν να προστατευτούν από αυτό αλλά από εμάς τους ίδιους. Είναι κωμικοτραγικό το σκηνικό της κινητοποίησης για απόσυρση του τάδε ή του δείνα νομοσχεδίου, χωρίς ταυτόχρονα να διατυπώνουμε προτάσεις για συμμετοχή στους θεσμούς που οι ίδιοι θα πρέπει να δημιουργήσουμε. Μπροστά στο επίδικο της προστασίας της κοινόχρηστης δημόσιας γης (ο αιγιαλός και οι παράκτιες και παραλίμνιες περιοχές), δεν είναι δυνατόν να παπαγαλίζουμε συνεχώς ότι το νομοσχέδιο, που αφήνει στο έλεος του κάθε επενδυτή τον αιγιαλό και τις ακτές, αντίκειται στο άρθρο 24 του Συντάγματος. Σε περίπτωση που δεν το έχουμε καταλάβει, αυτού του είδους οι διεκδικήσεις είναι σα

να ζητάμε από τον λύκο, ο οποίος κατάφερε να παραβιάσει την ήδη κατεστραμμένη-σαπισμένη στάνη, να εξέλθει ήσυχα από αυτήν και να του εξηγούμε παράλληλα ότι η στάνη βρίσκεται εκεί για να προστατεύει τα πρόβατα και ότι επιπλέον αυτός είναι υποχρεωμένος να την επαναφέρει στην αρχική της κατάσταση, χωρίς να τα ενοχλήσει.

Τίποτα δεν είναι απλό όπως και τίποτα δεν είναι ανέφικτο...αρκεί να γνωρίζουμε ποιος είναι ο αληθινός εχθρός.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15

Από τον σωφρονισμό στην αιχμαλωσία και τον διάχυτο κοινωνικό έλεγχο

Σπύρος Τζουανόπουλος

Στις φυλακές «τύπου Γ» θα εγκλείονται καταδικασμένοι, αλλά και υπόδικοι, για τρομοκρατία, εσχάτη προδοσία και λοιπά αδικήματα σχετιζόμενα με εγκληματική οργάνωση, εκτίοντας πραγματική ποινή (δηλαδή χωρίς κανένα ευεργετικό υπολογισμό) τουλάχιστον 4 ετών εντός αυτών. Θα κρατούνται επίσης, όσοι κρατούμενοι κρίνονται επικίνδυνοι για την ασφάλεια της χώρας και τη δημόσια τάξη, καθώς και όσοι κρίνονται επικίνδυνοι για την τάξη και την ασφάλεια της φυλακής, όπου κρατούνται. Μέχρι σήμερα βέβαια, η τιμωρία μέσω των διαρκών μεταγωγών ήταν μια πραγματικότητα για μια σειρά κρατουμένων που έμπαιναν στο στόχαστρο των σωφρονιστικών και διεπόταν από την πλήρη αυθαιρεσία των τελευταίων: με τη θέσπιση του μέτρου όμως με τη βούλα του νόμου σκοπός είναι η διάχυση του φόβου για την

αποτροπή των διεκδικήσεων εντός των φυλακών. Ο νόμος προβλέπει επίσης και μια σειρά από ολοκληρωτικά μέτρα, όπως:

- Καθολική στέρηση του δικαιώματος χορήγησης αδειών σε κρατούμενους αυτής της ειδικής κατηγορίας.
- Καθολική στέρηση της ημιελεύθερης διαβίωσης.
- Καθολική στέρηση του δικαιώματος των μεροκάματων.
- Ο χρόνος για την αποφυλάκιση όσων έχουν καταδικαστεί σε ποινή ισόβιας κάθειρξης για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση αυξάνεται στα 20 χρόνια, από 16 που ισχύει σήμερα.
- Στέρηση-περιορισμός του δικαιώματος επικοινωνίας, τηλεφωνικής και διαζώσης με το κοινωνικό τους περιβάλλον, με τρόπο και όρους που θα διαμορφώνονται από τον εσωτερικό κανονισμό του Καταστήματος, από την αυθαιρεσία δηλαδή των σωφρονιστικών!
- Ο Εισαγγελέας Εκτέλεσης Ποινών παραγγέλλει με βάση την καταδικαστική απόφαση ή το ένταλμα προσωρινής κράτησης την μεταγωγή στις φυλακές ή στις πτέρυγες τύπου Γ' κρατουμένων και υποδίκων για τα εγκλήματα του άρθρου 187Α και συναφή. Επίσης, ο ίδιος Εισαγγελέας κρίνει, κατά τρόπο απόλυτο, ποιοι από άλλες κατηγορίες κρατουμένων αποτελούν απειλή όχι μόνο για τη τάξη και την ασφάλεια της φυλακής αλλά και της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, ώστε να μεταχθούν σε καταστήματα τύπου Γ.

Εκεί που το πράγμα ξεφεύγει από τα μέχρι τώρα ευρωπαϊκά δεδομένα και αρχίζει να γειτνιάζει με νομικά ήθη των ΗΠΑ είναι στις διατάξεις που προβλέπουν «ευνοϊκές» ρυθμίσεις για συνεργαζόμενους. Όσοι είναι υπαίτιοι οποιασδήποτε εγκληματικής πράξης (εκτός από συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση), εφόσον έδωσαν πληροφορίες ή με οποιονδήποτε τρόπο συνετέλεσαν στην εξάρθρωση τρομοκρατικής οργάνωσης ή σύλληψη φυγόδικων ή φυγόποινων για πράξεις τρομοκρατίας του άρθρου 187Α, επιβραβεύονται με αποφυλάκιση, με αναστολή της ποινικής δίωξης, με απόλυση! Ξεκάθαρος στόχος της ρύθμισης είναι η

διάχυση του κλίματος ανασφάλειας μεταξύ των κρατουμένων, με απώτερο στόχο να σπάσει η αλληλεγγύη μεταξύ «ποινικών» και «πολιτικών».

Επίσης, ειδική υπηρεσία της αστυνομίας –ο κανονισμός λειτουργίας της οποίας θα είναι απόρρητος και δεν θα δημοσιευτεί– θα είναι πλέον υπεύθυνη όχι μόνο για την εξωτερική και περιμετρική φρούρηση της φυλακής, αλλά θα ελέγχει και την είσοδο-έξοδο σε αυτήν.

Πέραν της αυστηροποίησης των μέτρων που προβλέπονται για τους τρώφιμους των φυλακών αυτών, άξιο παρατήρησης είναι η διευρυμένη δυνατότητα που δίνει το κράτος στον εαυτό του να πράξει κατά το δοκούν. Ενδεικτικό είναι ότι επιτρέπεται στον κρατούμενο να προσφύγει εναντίον της κράτησής του σε φυλακές τύπου Γ' ενώπιον Δικαστικού Συμβουλίου, ο Εισαγγελέας όμως μπορεί να τον ξαναστέλνει στις φυλακές Γ' επ' άπειρον, αφού του επιτρέπεται να επανεκδόσει νέα εντολή κράτησης για τον ίδιο κρατούμενο, «εφόσον προκύψουν νέα στοιχεία». Το πανηγυρικότερο όλων όμως είναι ότι τα βουλεύματα και οι διατάξεις αυτές κοινοποιούνται υποχρεωτικά στον Υπουργό Δικαιοσύνης, ο οποίος έχει και ο ίδιος δυνατότητα προσφυγής!

Νομιμοποιητικός πυλώνας της φυλακής στο κοινωνικό συμβόλαιο είναι η αντίληψη περί σωφρονισμού του εγκλείστου. Στο νέο νομοσχέδιο, όπως σωστά έχει διαπιστωθεί από τους εγκληματολόγους όλου του πολιτικού φάσματος, η αντίληψη αυτή υπονομεύεται ανοιχτά και σαν σκοπός πλέον τίθεται η εξουδετέρωση-αχρήστευση του απείθαρχου υποκειμένου, άσχετα από την «βαρύτητα» της πράξης που τον οδήγησε στη φυλακή. Ενδεικτικό είναι ότι ο νομοθέτης δεν έχει ως κριτήριο την ποινική απαξία του εγκλήματος, που διέπραξε ο κρατούμενος, ώστε να στείλει στις φυλακές τύπου Γ' τους «βαρυποινίτες»: αντίθετα, κριτήριό του είναι η απειθαρχία, η οποία μπορεί π.χ. να στείλει έναν υπόδικο για οποιοδήποτε έγκλημα στην απομόνωση των φυλακών Γ', επειδή διαπληκτίστηκε με έναν σωφρονιστικό υπάλληλο.

Από την 11η Σεπτεμβρίου 2001 και μετά παρατηρείται η εντεινόμενη ενσωμάτωση και στο Ελληνικό δίκαιο του Ποινικού Δικαίου του Εχθρού. Πρόκειται για μια δικαιική αντίληψη, που έρχεται σε ρήξη με τα νομιμοποιητικά θεμέλια του Κράτους Δικαίου και εδράζεται στην αντίληψη ότι ορισμένες «απείθαρχες» κατηγορίες κοινωνικών υποκειμένων δε θα πρέπει να προστατεύονται από την ίδια δέσμη νομικών εγγυήσεων, όπως ένας πλήρης φορέας δικαιωμάτων : αντίθετα, θα πρέπει να θεσπιστούν διατάξεις που θα κατοχυρώνουν αντιμετώπιση Εχθρού. Πρόκειται για την προσπάθεια ρύθμισης της σχέσης της κατάστασης εξαίρεσης στο πεδίο της εφαρμογής του ποινικού νόμου, της σχηματοποίησης δηλαδή κανόνων, που θα ρυθμίζουν την απελευθέρωση δυνατοτήτων κρατικής βίας σε απείθαρχα υποκείμενα. Το Ποινικό Δίκαιο του Εχθρού τιμωρεί αυστηρότερα ακριβώς για το φρόνημα του εγκληματία, και η υιοθέτησή του ακριβώς εξυπηρετεί την επισημοποίηση και τον καθαγιασμό του «χαμηλής έντασης» εμφυλίου πολέμου που διεξάγεται στο εσωτερικό των Δυτικών κοινωνιών. Στην Ελλάδα ήταν μέχρι πρόσφατα το αντάρτικο πόλης (και το «κοινό» έγκλημα όταν απάγει επιχειρηματίες «εθνικού ενδιαφέροντος»), αλλά ο κύκλος των εχθρών έχει ήδη διευρυνθεί στους «βίαιους ριζοσπάστες» και στους «παραβατικούς μετανάστες». Όλοι όσοι βρίσκονται στην πρώτη γραμμή του κοινωνικού ανταγωνισμού γίνονται θύματα του νομικού ολοκληρωτισμού, ακριβώς γιατί το παράνομο των πράξεών τους έχει έκδηλα πολιτικό χαρακτήρα. Το πολιτικό/αστυνομικό/δικαστικό σύμπλεγμα δρα πλέον σαν ενιαία εξουσία. Η ζώνη αυτή ολοένα και θα επεκτείνεται, όσο θα διευρύνεται και ο κύκλος των ανθρώπων, που η εξουσία θέλει να θέσει σε καθεστώς εξαίρεσης. Ο κύκλος έχει ήδη διευρυνθεί στους μετανάστες και σιγα-σιγά θα περιλάβει και τους οφειλέτες του Δημοσίου, ενώ σχέδια για ιδιωτικοποίηση των κέντρων κράτησης αρχικά και των φυλακών σε επόμενο στάδιο έχουν κάνει την εμφάνισή τους, απλώνοντας το σκοτάδι της αυθαιρεσίας και εντείνοντας την επίθεση στο έγκλειστο κομμάτι της κοινωνίας μας.

Στο πεδίο της σωφρονιστικής νομοθεσίας, η απόρριψη του

προηγούμενου νομοσχεδίου για την μεταρρύθμιση του Σωφρονιστικού Κώδικα σε ηπιότερη κατεύθυνση, συνδυαστικά με την μη εφαρμογή των εξαγγελθέντων μέτρων για την αποσυμφόρηση και αντ' αυτών η ψήφιση στα θερινά τμήματα μιας Βουλής, που θυμίζει Βαϊμάρη, του πιο επιθετικού νομοσχεδίου που έχει κατατεθεί από αυτή την κυβέρνηση είναι μια άνευ προηγουμένου επίθεση, που οφείλουμε να την τσακίσουμε. Ο βασικός στόχος του νόμου, πέραν όλων των λοιπών σχεδίων έντασης του ολοκληρωτισμού, είναι να σπάσει τους δεσμούς αλληλεγγύης των κρατουμένων, αφενός μεταξύ τους και αφετέρου με τους «έξω». Αυτό που φοβίζει την εξουσία πιο πολύ δεν είναι ούτε το οργανωμένο έγκλημα που ελέγχει ολόκληρα πεδία στις φυλακές, ούτε οι αποδράσεις, ούτε η «ανομία» εντός των τειχών των φυλακών. Αντίθετα, είναι αυτό που διαχρονικά τρομοκρατούσε και τρομοκρατεί κάθε εξουσία που υπήρξε, και δεν είναι άλλο από την αυτοοργάνωση των από τα κάτω που συνειδητοποιούν ότι δεν έχουν να χωρίσουν τίποτα μεταξύ τους και δεν έχουν να χάσουν τίποτα παρά τις αλυσίδες τους. Η μάχη για τις φυλακές θα κρίνει πολλά : εμείς θα κρατήσουμε τη θέση, που μας ανήκει, στο πλευρό της αγωνιζόμενης κοινωνίας για την κοινωνική απελευθέρωση.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15